

Na osnovu člana 36 Zakona o državnoj upravi ("Sl. list CG", br. 78/2018), a u vezi sa primjenom čl. 5 i 40 Zakona o zdravstvenoj zaštiti bilja ("Sl. list RCG", br. 28/2006 i "Sl. list CG", br. 28/2011 i 48/2015), Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, donosi

TEHNIČKE SMJERNICE ZA IZDAVANJE BILJNIH PASOŠA U PROIZVODNJI SADNOG MATERIJALA UKRASNOG BILJA

1. CILJ OBAVLJANJA ZDRAVSTVENOG PREGLEDA

Vegetativni djelovi za umnožavanje ukrasnog bilja i rasad ukrasnog bilja (u daljem tekstu: rasad cvijeća) mogu se **premještati** sa mjesta proizvodnje samo ako je na osnovu izvršenog fitosanitarnog pregleda izdat **biljni pasoš**, radi sljedljivosti, odnosno praćenja porijekla pošiljke.

Premještanje je svako prenošenje ili prevoženje rasada cvijeća **van mjesta proizvodnje na teritoriji Crne Gore**.

Proizvođač koji je dobio dozvolu za izdavanje biljnih pasoša obavlja zdravstveni pregled rasada cvijeća. Ovaj pregled obuhvata zdravstveni pregled rasada cvijeća ili reprezentativnog uzorka, supstrata za uzgoj, ambalaže u kojoj je pakovan, a po potrebi i prevoznog sredstva u kojem se prevozi.

Zdravstveni pregled se obavlja u cilju provjere prisustva **karantinski štetnih organizama, štetnih organizama za koje su propisane posebne mjere i regulisanih nekarantinski štetnih organizama iznad propisanih pragova**.

Dozvolu za izdavanje biljnog pasoša izdaje organ uprave na osnovu zahtjeva proizvođača.

2. NAČIN OBAVLJANJA ZDRAVSTVENOG PREGLEDA

Zdravstveni pregled se vrši nad izdvojenim partijama (lotovima) – rasada cvijeća iste biljne vrste, proizvedenog od istih sjemenskih partija, tretiranog na isti način i u isto vrijeme.

Svaku partiju treba detaljno pregledati radi otkrivanja prisustva štetnih organizama.

Pregled treba započeti opštim ispitivanjem mjesta proizvodnje radi provjere generalnog stanja vitalnosti rasada cvijeća.

Ako se uoče simptomi propadanja biljaka ili druge anomalije rasta, obojenosti i sl., te partije treba pregledati sa posebnom pažnjom.

Treba pažljivo pregledati lišće (lice i naličje) na prisustvo insekata u bilo kojoj razvojnoj fazi.

Biljke treba protresti zbog prisustva imaga *B. tabaci*, potražiti mine, mednu rosu, čađavice, lezije, hlorotične mrlje, žutilo itd.

Preporuka je da se u proizvodnju rasada postave klopke za insekte (žute ljepljive ploče).

Takođe je neophodno pregledati korove u blizini mjesta proizvodnje.

Vizuelni pregled odnosno uzorkovanje za vizuelni pregled treba obaviti u odgovarajuće vrijeme, zavisno od biljne vrste.

Sadni materijal ukrasnog bilja na mjestu proizvodnje, barem koliko je moguće utvrditi vizuelnim pregledom, mora biti praktično slobodan od svih štetnih organizama, odnosno svih znakova ili simptoma štetnih organizama koji se mogu naći na sadnom materijalu ukrasnog bilja.

Sadni materijal mora biti slobodan od i u skladu sa zahtjevima koji se odnose na **karantinski štetne organizme**.

Prisustvo **regulisanih nekarantinskih štetnih organizama** na sadnom materijalu ukrasnog bilja koje se stavlja na tržište, barem koliko je moguće utvrditi vizuelnim pregledom, ne smije biti veće od propisanih pragova.

i barem koliko je moguće utvrditi vizuelnim pregledom, mora biti praktično slobodan od svih štetnih organizama

3. POSTUPCI U SLUČAJU SUMNJE NA PRISUSTVO ŠTETNIH ORGANIZAMA

U slučaju sumnje na prisustvo karantinski štetnih organizama i štetnih organizama za koje su propisane posebne mjere, odgovorno lice proizvođača, **bez odlaganja, obavještava o sumnji fitosanitarnog inspektora/Upravu** i vrše se inspekcijski pregledi i uzorkovanje radi laboratorijskog ispitivanja.

Fitosanitarni inspektor će za sumnjivu partiju i druge rizične partije **narediti odgovarajuće mjere do pristizanja rezultata laboratorijskih analiza.**

U slučaju sumnje prisustva regulisanih nekarantinski štetnih organizama iznad propisanih pragova, vrši se, po potrebi uzorkovanje i laboratorijsko ispitivanje, i sprovode odgovarajuće fitosanitarne mjere.

U slučaju prisustva ekonomski štetnih organizama primjenjuju se odgovarajuće fitosanitarne mjere u skladu sa za Zakonom o zdravstvenoj zaštiti bilja, Zakonom o sadnom materijalu i Pravilnikom o uslovima za proizvodnju i promet sadnog materijala ukrasnog bilja.

4. UZORKOVANJE BILNOG MATERIJALA

Uzorci za laboratorijsku analizu uzimaju se u slučaju znakova prisustva štetnih organizama koji se ne mogu identifikovati ili ako biljke pokazuju neuobičajene promjene ili deformacije.

Vizuelni pregled ne smatra se dovoljnim za mnoge štetne organizme koji mogu biti prisutni u latentnoj fazi i/ili ih je teško otkriti kod mlade biljke (bakterije, fitoplazme), pa se uzorkovanje i laboratorijsko ispitivanje u ovom slučaju, vrši i bez prisustva simptoma bolesti.

Veličina uzorka zavisi od intenziteta zaraze, laboratorijske metode, biologije štetnog organizma i mogu se uzorkovati djelovi biljke ili čitave biljke. Ako se uzorkuju kompletne biljke postoji mogućnost ispitivanja više potencijalnih štetnih organizama.

Svako mjesto uzimanja uzorka i uzorak treba pojedinačno označiti u rasadniku: broj uzorka, mjesto, datum, biljna vrsta, sorta (ako je relevantno) i broj partije.

Uzorkovani materijal treba održavati u dobrom stanju i to stavljanjem u plastične vrećice zajedno sa komadom upijajućeg papira koji je vlažan, ako su biljni dijelovi suvi, a suv za vlažne dijelove bilja (kako bi se izbjeglo truljenje).

Za biljke sa korijenjem u supstratu upijajući papir nije potreban.

Uzorke odraslih insekata, larvi, lutki i jaja treba staviti u dobro zatvorene posude sa alkoholom.

Živi organizmi se šalju u laboratoriju zajedno sa biljnim materijalom u odgovarajućim posudama (plastične, staklene sa zatvaračem).

5. VISINA NAKNADE ZA OBAVLJANJE INSPEKCIJSKOG FITOSANITARNOG PREGLEDA

Fitosanitarna inspekcija vrši fitosanitarne preglede rasada cvijeća, najmanje jednom godišnje, a po potrebi i uzorkovanje za laboratorijska ispitivanja u skladu sa članom 5 Pravilnika o načinu obavljanja pregleda, uslovima i načinu izdavanja biljnog pasoša ("Sl. list CG", br. 21/21).

Za fitosanitarni pregled rasada cvijeća koji se premješta, na mjestu proizvodnje proizvođač koji nema dozvolu za izdavanje biljnog pasoša plaća naknadu u visini od 70 eura, za svaki obavljeni pregled u skladu sa Pravilnikom o visini naknade za fitosanitarni pregled bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom („Sl. list CG“ br. 15/14).

Za fitosanitarni pregled rasada cvijeća koji se premješta, na mjestu proizvodnje proizvođač koji ima dozvolu za izdavanje biljnog pasoša ne plaća naknadu u visini od 70 eura, za obavljeni pregled.

6. TROŠKOVI LABORATORIJSKIH ANALIZA

U slučaju sumnje na prisustvo karantinski štetnih organizama, štetnih organizama za koje su propisane posebne mjere ili regulisanih nekarantinski štetnih organizama iznad propisanih pragova, odgovorno lice za zdravlje bilja proizvođača, obavještava fitosanitarnog inspektora koji uzorkuje biljni materijal radi laboratorijskog ispitivanja.

Fitosanitarna inspekcija vrši najmanje jednom godišnje fitosanitarni pregled rasada cvijeća, a po potrebi i uzorkovanje za laboratorijska ispitivanja.

Troškove laboratorijskih analiza snosi proizvođač u slučaju kada je rezultat laboratorijske analize pozitivan, u suprotnom troškove laboratorijskih analiza snosi Uprava (član 55 Zakona o zdravstvenoj zaštiti bilja („Sl.list RCG” br. 28/06 i „Sl. list CG” br. 28/11 i 48/15).

7. PREVENTIVNE HIGIJENSKJE MJERE PRILIKOM ZDRAVSTVENIH PREGLEDA I UZORKOVANJA

Radi sprječavanja širenja štetnih organizama prilikom vršenja zdravstvenih pregleda i uzorkovanja, treba **preduzeti sve neophodne preventivne mjere predostrožnosti**, kao što je nošenje zaštitne odjeće, rukavica, dezinfekcija čizama, itd.

Rukavice se moraju mijenjati između različitih grupa bilja, a sva upotrijebljena oprema za uzorkovanje mora se dezinfekovati između različitih partija.

8. PRIJAVA PROIZVODNJE I VOĐENJE EVIDENCIJE O PROIZVODNJI

Proizvođači rasada cvijeća, u obavezi su na osnovu člana 24 Zakona o zdravstvenoj zaštiti bilja („Sl.list RCG” br. 28/06 i „Sl. list CG” br. 28/11 i 48/15) da:

- 1) vode detaljnu evidenciju o proizvodnji i prometu bilja;
- 2) vode i redovno dopunjavaju plan mjesta gdje se bilje gaji, skladišti, čuva i upotrebljava;
- 3) obavljaju redovne vizuelne zdravstvene preglede na propisan način;
- 4) odmah obavijeste organ uprave, odnosno nadležnog inspektora o svim neuobičajenim pojavama i povećanom obimu štetnih organizama, simptomima ili drugim promjenama na bilju, kao i o proizvodnji i pojavi zabranjenih biljnih vrsta;
- 5) prijave organu uprave sve promjene podataka koji se vode u Registru;
- 6) svake godine prijave organu uprave, odnosno nadležnom inspektor obim i mjesto proizvodnje;
- 7) da sprovedu naložene fitosanitarne mjere, saraduju sa organom uprave i nadležnim inspektorom u sprovođenju zdravstvene zaštite bilja;
- 8) čuvaju dokumentaciju najmanje godinu dana.

Evidencija iz tačke 1 o proizvodnji i prometu bilja, uključujući i podatke o kupljenom sjemenu za proizvodnju, premještanju, zdravstvenim pregledima, štetnim organizmima - sumnji na njihovo prisustvo, laboratorijskim analizama, tretiranjima i dr., vodi se u vidu knjige na Obrascu 1 koji je propisan Pravilnikom o načinu vođenja evidencije o proizvodnji, preradi i prometu bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom ("Sl. List CG", br. 19/13 39/13 i 60/2019) i dat je i u prilogu ove tehničke smjernice i u skladu je sa Zakonom o sadnom materijalu.

Evidencija o preduzetim hemijskim mjerama zaštite vodi se u skladu sa Zakonom o sredstvima za zaštitu bilja.

Godišnja prijava obima i mjesta proizvodnje bilja podnosi se na Obrascu 2 koji je takođe propisan Pravilnikom o načinu vođenja evidencije o proizvodnji, preradi i prometu bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom i dat je i u prilogu ove tehničke smjernice.

Godišnjom prijavom smatra se i prijava za stručnu kontrolu u skladu sa Zakonom o sadnom materijalu i Pravilnikom o uslovima za proizvodnju i promet sadnog materijala ukrasnog bilja ("Sl. list CG", br. 27/2016 i 80/2018), koja se Upravi podnosi najkasnije pet dana nakon zasnivanja ciklusa proizvodnje i data je na Obrascu 3.

9. OBRAZAC I SADRŽAJ BILNOG PASOŠA

Biljni pasoš se izrađuje na odgovarajućoj podlozi za štampanje, pod uslovom da se jasno razlikuje od drugih informacija ili etiketa koje se nalaze na istoj podlozi. Biljni pasoš treba da je lako vidljiv i jasno čitljiv, a informacije na njemu nepromjenljive i trajne. Sadržaj biljnog pasoša propisan je Pravilnikom o načinu obavljanja pregleda, uslovima i načinu izdavanja biljnog pasoša ("Sl. listuCG", br. 21/2021).

U Pravilniku o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje štetnih organizama i listama štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom („Službeni list CG”, br. 39/11, 80/16, 91/17, 38/18, 136/21) data je lista **regulisanih nekarantinski štetnih organizama i mjere za sprečavanje njihovog prisustva na sadnom materijalu ukrasnog bilja:**

Bakterije		
RNQP-i ili simptomi koje oni uzrokuju	Rod ili vrsta	Prag za prisustvo RNQP-a
<i>Erwinia amylovora</i> (Burrill) Winslow et al. [ERWIAM]	Bilje za sadnju osim sjemena Amelanchier Medik., Chaenomeles Lindl., Cotoneaster Medik., Crataegus Tourn. ex L., Cydonia Mill., Eriobrya Lindl., Malus Mill., Mespilus Bosc ex Spach, Photinia davidiana Decne., Pyracantha M. Roem., Pyrus L., Sorbus L.	0 %
<i>Pseudomonas syringae</i> pv. <i>persicae</i> (Prunier, Luisetti & Gardan) Young, Dye & Wilkie [PSDMPE]	Bilje za sadnju osim sjemena <i>Prunus persica</i> (L.) Batsch, <i>Prunus salicina</i> Lindl.	0 %
<i>Spiroplasma citri</i> Saglio et al. [SPIRCI]	Bilje za sadnju osim sjemena <i>Citrus</i> L., <i>Fortunella</i> Swingle, <i>Poncirus</i> Raf. i njihovi hibridi	0 %
<i>Xanthomonas euvesicatoria</i> Jones et al. [XANTEU]	<i>Capsicum annuum</i> L.	0 %
<i>Xanthomonas gardneri</i> (ex Šutič) Jones et al. [XANTGA]	<i>Capsicum annuum</i> L.	0 %
<i>Xanthomonas perforans</i> Jones et al. [XANTPF]	<i>Capsicum annuum</i> L.	0 %
<i>Xanthomonas vesicatoria</i> (ex Doidge) Vauterin et al. [XANTVE]	<i>Capsicum annuum</i> L.	0 %
Gljive i pseudogljive		

<i>Cryphonectria parasitica</i> (Murrill) Barr [ENDOPA]	Bilje za sadnju osim sjemena <i>Castanea L.</i>	0 %
<i>Dothistroma pini</i> Hulbary [DOTSPI]	Bilje za sadnju osim sjemena <i>Pinus L.</i>	0 %
<i>Dothistroma septosporum</i> (Dorogin) Morelet [SCIRPI]	Bilje za sadnju osim sjemena <i>Pinus L.</i>	0 %
<i>Lecanosticta acicola</i> (von Thümen) Sydow [SCIRAC]	Bilje za sadnju osim sjemena <i>Pinus L.</i>	0 %
<i>Plasmopara halstedii</i> (Farlow) Berlese & de Toni [PLASHA]	Sjeme <i>Helianthus annuus L.</i>	0 %
<i>Plenodomus tracheiphilus</i> (Petri) Gruyter, Aveskamp & Verkley [DEUTTR]	Bilje za sadnju osim sjemena <i>Citrus L., Fortunella Swingle, Poncirus Raf.</i> i njihovi hibridi	0 %
<i>Puccinia horiana</i> P. Hennings [PUCCHN]	Bilje za sadnju osim sjemena <i>Chrysanthemum L.</i>	0 %
Insekti i grinje		
<i>Aculops fuchsiae</i> Keifer [ACUPFU]	Bilje za sadnju osim sjemena <i>Fuchsia L.</i>	0 %
<i>Opogona sacchari</i> Bojer [OPOGSC]	Sadni materijal ukrasnog bilja, osim sjemena <i>Beaucarnea Lem., Bougainvillea Comm. ex Juss., Crassula L., Crinum L., Dracaena Vand. ex L., Ficus L., Musa L., Pachira Aubl., Palmae, Sansevieria Thunb., Yucca L.</i>	
<i>Rhynchophorus ferrugineus</i> (Olivier) [RHYCFE]	Bilje za sadnju, osim sjemena <i>Palmae</i> , sljedećih rodova i vrsta: <i>Areca catechu L., Arenga pinnata (Wurmb) Merr., Bismarckia Hildebr. & H. Wendl., Borassus flabellifer L., Brahea armata S. Watson, Brahea edulis H.Wendl., Butia capitata (Mart.) Becc., Calamus merrillii Becc., Caryota maxima Blume, Caryota cumingii Lodd. ex Mart., Chamaerops humilis L., Cocos nucifera L., Corypha utan Lam., Copernicia Mart., Elaeis guineensis Jacq., Howea forsteriana Becc., Jubaea chilensis (Molina) Baill., Livistona australis C. Martius, Livistona decora (W. Bull) Dowe, Livistona rotundifolia (Lam.) Mart., Metroxylon sagu Rottb., Phoenix canariensis Chabaud, Phoenix dactylifera L., Phoenix reclinata Jacq., Phoenix roebelenii O'Brien, Phoenix sylvestris (L.) Roxb., Phoenix theophrasti Greuter, Pritchardia Seem. & H. Wendl., Ravenea rivularis Jum. & H. Perrier, Roystonea regia (Kunth) O.F. Cook, Sabal palmetto (Walter) Lodd. ex Schult. & Schult.f., Syagrus romanzoffiana (Cham.) Glassman, Trachycarpus fortunei (Hook.) H. Wendl., Washingtonia H. Wendl.</i>	
Nematode		

<i>Ditylenchus dipsaci</i> (Kuehn) Filipjev [DITYDI]	<i>Allium</i> L. Sadni materijal ukrasnog bilja, osim sjemena <i>Camassia</i> Lindl., <i>Chionodoxa</i> Boiss., <i>Crocus flavus</i> Weston, <i>Galanthus</i> L., <i>Hyacinthus</i> Tourn. ex L, <i>Hymenocallis</i> Salisb., <i>Muscari</i> Mill., <i>Narcissus</i> L., <i>Ornithogalum</i> L., <i>Puschkinia</i> Adams, <i>Scilla</i> L., <i>Sternbergia</i> Waldst. & Kit., <i>Tulipa</i> L.	0 %
Virusi, viroidi, virusima slični organizmi i fitoplazme		
<i>Candidatus</i> <i>Phytoplasma mali</i> Seemüller & Schneider [PHYPMA]	Bilje za sadnju osim sjemena <i>Malus</i> Mill.	0%
<i>Candidatus</i> <i>Phytoplasma prunorum</i> Seemüller & Schneider [PHYPPR]	Bilje za sadnju osim sjemena <i>Prunus</i> L.	0%
<i>Candidatus</i> <i>Phytoplasma pyri</i> Seemüller & Schneider [PHYPPY]	Bilje za sadnju osim sjemena <i>Pyrus</i> L.	0%
<i>Candidatus</i> <i>Phytoplasma solani</i> Quaglin o et al. [PHYPSO]	Sadni materijal ukrasnog bilja, osim sjemena <i>Lavandula</i> L.	0 %
Chrysanthemum stunt viroid [CSVD00]	Sadni materijal ukrasnog bilja, osim sjemena <i>Argyranthemum</i> Webb ex Sch.Bip., <i>Chrysanthemum</i> L.	0 %
<i>Citrus exocortis</i> viroid [CEVD00]	Bilje za sadnju osim sjemena <i>Citrus</i> L.	0%
<i>Citrus tristeza</i> virus [CTV000] izolati iz EU	Bilje za sadnju osim sjemena <i>Citrus</i> L., <i>Fortunella</i> Swingle, <i>Poncirus</i> Raf., and their hybrids	0%
Impatiens necrotic spot tospovirus [INSV00]	Sadni materijal ukrasnog bilja, osim sjemena <i>Begonia x hiemalis</i> Fotsch, <i>Impatiens</i> L. New Guinea Hybrids	0 %
Potato spindle tuber viroid [PSTVD0]	<i>Capsicum annuum</i> L.,	0 %
Plum pox virus [PPV000]	Bilje za sadnju, osim sjemena, sljedećih vrsta iz roda <i>Prunus</i> L.: <i>Prunus armeniaca</i> L., <i>Prunus blireiana</i> Andre, <i>Prunus brigantina</i> Vill., <i>Prunus cerasifera</i> Ehrh., <i>Prunus cistena</i> Hansen, <i>Prunus curdica</i> Fenzl i Fritsch., <i>Prunus domestica</i> ssp. <i>domestica</i> L., <i>Prunus domestica</i> ssp. <i>insititia</i> (L.) C.K. Schneid, <i>Prunus domestica</i> ssp. <i>italica</i> (Borkh.) Heg-, <i>Prunus dulcis</i> (Mill.) D. A. Webb, <i>Prunus glandulosa</i> Thunb., <i>Prunus holosericea</i> Batal., <i>Prunus hortulana</i> Bailey, <i>Prunus japonica</i> Thunb., <i>Prunus mandshurica</i> (Maxim.) Koehne, <i>Prunus maritima</i> Marsh., <i>Prunus mume</i> Sieb. i Zucc., <i>Prunus nigra</i> Ait., <i>Prunus persica</i> (L.) Batsch, <i>Prunus salicina</i> L., <i>Prunus sibirica</i> L., <i>Prunus simonii</i> Carr., <i>Prunus spinosa</i> L., <i>Prunus</i>	0%

	<i>tomentosa</i> Thunb., <i>Prunus triloba</i> Lindl., ostale vrste roda <i>Prunus</i>	
Tomato spotted wilt tospovirus [TSWV00]	Sadni materijal ukrasnog bilja, osim sjemena <i>Begonia x hiemalis</i> Fotsch, <i>Capsicum annuum</i> L., <i>Chrysanthemum</i> L., <i>Gerbera</i> L., <i>Impatiens</i> L. New Guinea Hybrids, <i>Pelargonium</i> L.	0 %

Mjere za sprečavanje prisustva RNQP na sadnom materijalu ukrasnog bilja i drugog bilja za sadnju namjenjenog za ukrasne svrhe

Preduzimaju se sljedeće mjere koje se odnose na odgovarajuće RNQP i bilje za sadnju: organ uprave ili profesionalni držalac bilja pod službenim nadzorom (sa ovlaštenjem) vrši provjere i preduzima druge radnje kako bi se osiguralo da su ispunjeni zahtjevi iz tabele u nastavku, koji se odnose na odgovarajuće RNQP i bilje za sadnju:

Bakterije

RNQP ili simptomi koje oni uzrokuju	Bilje za sadnju	Zahtjevi
<i>Erwinia amylovora</i> (Burrill) Winslow et al.	Bilje za sadnju osim sjemena <i>Amelanchier</i> Medik., <i>Chaenomeles</i> Lindl., <i>Cotoneaster</i> Medik., <i>Crataegus</i> Tourn. ex L., <i>Cydonia</i> Mill., <i>Eriobrya</i> Lindl., <i>Malus</i> Mill., <i>Mespilus</i> Bosc ex Spach, <i>Photinia davidiana</i> Decne., <i>Pyracantha</i> M. Roem., <i>Pyrus</i> L., <i>Sorbus</i> L.	(a) bilje je proizvedeno na područjima za koja je poznato da su slobodna od <i>Erwinia amylovora</i> (Burrill) Winslow et al.; ili (b) bilje je gajeno na mjestu proizvodnje koje je vizuelno pregledano u odgovarajuće vrijeme za otkrivanje <i>Erwinia amylovora</i> (Burrill) Winslow et al. tokom posljednje sezone uzgoja, a biljke sa simptomima zaraze i sve okolne biljke domaćini odmah su iščupane i uništene
<i>Pseudomonas syringae</i> pv. <i>persicae</i> (Prunier, Luisetti & Gardan) Young, Dye & Wilkie	Bilje za sadnju osim sjemena <i>Prunus persica</i> (L.) Batsch, <i>Prunus salicina</i> Lindl.	(a) bilje je proizvedeno na područjima za koja je poznato da su slobodna od <i>Pseudomonas syringae</i> pv. <i>persicae</i> (Prunier, Luisetti & Gardan) Young, Dye & Wilkie; ili (b) bilje je gajeno na jedinici proizvodnje za koje je utvrđeno da je slobodno od <i>Pseudomonas syringae</i> pv. <i>persicae</i> (Prunier, Luisetti & Gardan) Young, Dye & Wilkie tokom posljednje cijele sezone uzgoja, a sve biljke sa

		<p>simptomima u neposrednoj okolini odmah su isčupane i uništene; ili</p> <p>(c) u okviru vizuelnih pregleda sprovedenih u odgovarajuće vrijeme za otkrivanje štetnog organizma tokom posljednje sezone uzgoja najviše 2 % biljaka u partiji pokazivalo je simptome zaraze i te su biljke i sve druge biljke sa simptomima u neposrednoj okolini odmah isčupane i uništene.</p>
<i>Spiroplasma citri</i> Saglio	Bilje za sadnju osim sjemena <i>Citrus</i> L., <i>Fortunella</i> Swingle, <i>Poncirus</i> Raf. i njihovi hibridi	<p>Bilje potiče od matičnih biljaka za koje je vizuelnim pregledom vršenim u odgovarajuće vrijeme za otkrivanje štetnog organizma, utvrđeno da je slobodno od <i>Spiroplasma citri</i> Saglio i</p> <p>(a) bilje je proizvedeno na područjima za koja je poznato da su slobodna od <i>Spiroplasma citri</i> Saglio ili</p> <p>(b) jedinica proizvodnje je slobodna od štetnog organizma <i>Spiroplasma citri</i> Saglio tokom posljednje cijele sezone uzgoja što je utvrđeno vizuelnim pregledom bilja vršenim u odgovarajuće vrijeme za otkrivanje štetnog organizma; ili</p> <p>(c) tokom vizuelnog pregleda vršenog u odgovarajuće vrijeme za otkrivanje štetnog organizma tokom posljednje sezone uzgoja najviše 2 % biljaka pokazivalo je simptome zaraze i sve zaražene biljke odmah su isčupane i uništene.</p>
<i>Xanthomonas arboricola</i> pv. <i>pruni</i> (Smith) Vauterin et al.	Bilje za sadnju osim sjemena <i>Prunus</i> L.	<p>(a) bilje je proizvedeno na području za koje je poznato da je slobodno od <i>Xanthomonas arboricola</i> pv. <i>pruni</i> Vauterin et al.; ili</p> <p>(b) bilje je gajeno na jedinici proizvodnje za koju je vizuelnim pregledom utvrđeno da je</p>

		<p>slobodno od <i>Xanthomonas arboricola</i> pv. <i>pruni</i> Vauterin et al. tokom posljednje cijele sezone uzgoja, a sve biljke sa simptomima u neposrednoj okolini i susjedne biljke odmah su isčupane i uništene, osim ako je testiranjem reprezentativnog uzorka biljaka sa simptomima utvrđeno da simptome ne prouzrokuje <i>Xanthomonas arboricola</i> pv. <i>pruni</i> Vauterin et al.; ili</p> <p>(c) u okviru vizuelnih pregleda vršenih u odgovarajuće vrijeme tokom posljednje sezone uzgoja najviše 2 % biljaka u partiji pokazivalo je simptome zaraze, a te su biljke i sve druge biljke sa simptomima na jedinici proizvodnje i njenoj neposrednoj okolini i susjedne biljke odmah su isčupane i uništene, osim ako je testiranjem reprezentativnog uzorka biljaka sa simptomima utvrđeno da simptome ne prouzrokuje <i>Xanthomonas arboricola</i> pv. <i>pruni</i> Vauterin et al.; ili</p> <p>(d) u slučaju zimzelenih vrsta bilje je vizuelno pregledano prije premještanja i utvrđeno je da je slobodno od <i>Xanthomonas arboricola</i> pv. <i>pruni</i> Vauterin et al.</p>
<p><i>Xanthomonas euvesicatoria</i> Jones et al.</p>	<p><i>Capsicum annuum</i> L.</p>	<p>1. U slučaju sjemena:</p> <p>(a) sjeme potiče sa područja za koja je poznato da su slobodna od <i>Xanthomonas euvesicatoria</i> Jones et al.; ili</p> <p>(b) tokom vizuelnih pregleda bilja na jedinici proizvodnje vršenih u odgovarajuće vrijeme za otkrivanje štetnog organizma, tokom cijelog vegetacionog ciklusa nisu uočeni simptomi bolesti uzrokovani</p>

		<p><i>Xanthomonas euvesicatoria</i> Jones et al; ili</p> <p>(c) primjenom odgovarajućih metoda reprezentativni uzorak sjemena podvrgnut je službenom testiranju na <i>Xanthomonas euvesicatoria</i> Jones et al., bez obzira na to je li to učinjeno nakon odgovarajućeg postupka tretiranja, pri čemu je utvrđeno da je sjeme slobodno od <i>Xanthomonas euvesicatoria</i> Jones et al.</p> <p>2. U slučaju bilja, osim sjemena: (a) sadnice su uzgajane iz sjemena koje ispunjava zahtjeve iz tačke 1. i (b) mlado bilje držano je u odgovarajućim higijenskim uslovima da bi se spriječila zaraza.</p>
<p><i>Xanthomonas gardneri</i> (ex Šutič) Jones et al.</p>	<p><i>Capsicum annuum</i> L.</p>	<p>1. U slučaju sjemena:</p> <p>(a) sjeme potiče sa područja za koja je poznato da su slobodna od <i>Xanthomonas gardneri</i> (ex Šutič) Jones et al.; ili</p> <p>(b) u okviru vizuelnih pregleda bilja na jedinici proizvodnje vršenih u odgovarajuće vrijeme tokom cijelog vegetacionog ciklusa, nisu uočeni simptomi bolesti prouzrokovani <i>Xanthomonas gardneri</i> (ex Šutič) Jones et al.; ili</p> <p>(c) primjenom odgovarajućih metoda reprezentativni uzorak sjemena podvrgnut je službenom testiranju na <i>Xanthomonas gardneri</i> (ex Šutič) Jones et al., bez obzira na to je li to učinjeno nakon odgovarajućeg postupka tretiranja, i tim je testovima utvrđeno da je sjeme slobodno od <i>Xanthomonas gardneri</i> (ex Šutič) Jones et al.</p> <p>2. U slučaju bilja osim sjemena: (a) sadnice su uzgajane iz sjemena</p>

		<p>koje ispunjava zahtjeve iz tačke 1.; i (b) mlado bilje držano je u odgovarajućim higijenskim uslovima da bi se spriječila zaraza.</p>
<i>Xanthomonas perforans</i> Jones et al.	<i>Capsicum annuum</i> L.	<p>1. U slučaju sjemena: (a) sjeme potiče sa područja za koja je poznato da su slobodna od <i>Xanthomonas perforans</i> Jones et al.; ili (b) tokom vizuelnih pregleda bilja na jedinici proizvodnje vršenih u odgovarajuće vrijeme tokom cijelog vegetacionog ciklusa nisu uočeni simptomi bolesti prouzrokovani <i>Xanthomonas perforans</i> Jones et al.; ili (c) primjenom odgovarajućih metoda reprezentativni uzorak sjemena podvrgnut je službenom testiranju na <i>Xanthomonas perforans</i> Jones et al., bez obzira na to je li to učinjeno nakon odgovarajućeg postupka tretiranja, i tim je testovima utvrđeno da je sjeme slobodno od <i>Xanthomonas perforans</i> Jones et al.</p> <p>2. U slučaju bilja osim sjemena: (a) sadnice su uzgajane iz sjemena koje ispunjava zahtjeve iz tačke 1.; i (b) mlado bilje držano je u odgovarajućim higijenskim uslovima da bi se spriječila zaraza</p>
<i>Xanthomonas vesicatoria</i> (ex Doidge) Vauterin et al.	<i>Capsicum annuum</i> L.	<p>1. U slučaju sjemena: (a) sjeme potiče sa područja za koja je poznato da su slobodna od <i>Xanthomonas vesicatoria</i> (ex Doidge) Vauterin et al.; ili (b) u okviru vizuelnih pregleda bilja vršenih na jedinici proizvodnje u odgovarajuće vrijeme tokom cijelog vegetacionog ciklusa, nisu uočeni simptomi bolesti</p>

		<p>prouzrokovani <i>Xanthomonas vesicatoria</i> (ex Doidge) Vauterin et al.; ili</p> <p>(c) primjenom odgovarajućih metoda reprezentativni uzorak sjemena podvrgnut je službenom testiranju na <i>Xanthomonas vesicatoria</i> (ex Doidge) Vauterin et al. (bez obzira na to da li to učinjeno nakon odgovarajućeg postupka tretiranja) i tim je testovima utvrđeno da je sjeme slobodno od <i>Xanthomonas vesicatoria</i> (ex Doidge) Vauterin et al.</p> <p>2. U slučaju bilja osim sjemena: (a) sadnice su uzgajane iz sjemena koje ispunjava zahtjeve iz tačke 1.; i</p> <p>(b) mlado bilje držano je u odgovarajućim higijenskim uslovima da bi se spriječila zaraza.</p>
--	--	---

Gljive i pseudogljive

RNQP ili simptomi koje oni uzrokuju	Bilje za sadnju	Mjere
<i>Cryphonectria parasitica</i> (Murrill) Barr	<i>Castanea</i> L.	<p>(a) bilje je proizvedeno na područjima za koja je poznato da su slobodna od <i>Cryphonectria parasitica</i> (Murrill) Barr; ili</p> <p>(b) od početka posljednjeg cijelog vegetacionog ciklusa na jedinici proizvodnje nisu uočeni simptomi zaraze <i>Cryphonectria parasitica</i> (Murrill) Barr; ili</p> <p>(c) biljke sa simptomima zaraze <i>Cryphonectria parasitica</i> (Murrill) Barr isčupane su, a preostalo bilje pregledano je svakih nedelju dana na jedinici proizvodnje i nisu uočeni simptomi zaraze najmanje tri sedmice prije premještanja.</p>

<p><i>Dothistroma pini</i> Hulbary, <i>Dothistroma septosporum</i> (Dorogin) Morelet <i>Lecanosticta acicola</i> (von Thümen) Sydow</p>	<p><i>Pinus</i> L.</p>	<p>(a) bilje potiče sa područja za koja je poznato da su slobodna od <i>Dothistroma pini</i> Hulbary, <i>Dothistroma septosporum</i> (Dorogin) Morelet i <i>Lecanosticta acicola</i> (von Thümen) Sydow; ili (b) na jedinici proizvodnje ili njegovoj neposrednoj okolini od početka posljednjeg cijelog vegetacionog ciklusa nisu uočeni simptomi crvene pjegavosti borovih iglica, koju prouzrokuju <i>Dothistroma pini</i> Hulbary, <i>Dothistroma septosporum</i> (Dorogin) Morelet ili <i>Lecanosticta acicola</i> (von Thümen) Sydow; ili (c) protiv crvene pjegavosti borovih iglica, koju prouzrokuju <i>Dothistroma pini</i> Hulbary, <i>Dothistroma septosporum</i> (Dorogin) Morelet ili <i>Lecanosticta acicola</i> (von Thümen) Sydow, vršeni su postupci tretiranja te je bilje prije premještanja pregledano i utvrđeno je da je slobodno od simptoma crvene pjegavosti borovih iglica.</p>
<p><i>Plasmopara halstedii</i> (Farlow) Berlese & de Toni</p>	<p>Sjeme vrste <i>Helianthus annuus</i> L.</p>	<p>(a) sjeme potiče sa područja za koje je poznato da su slobodna od <i>Plasmopara halstedii</i> (Farlow) Berlese & de Toni; ili (b) u okviru najmanje dva pregleda vršena u odgovarajuće vrijeme za otkrivanje štetnog organizma tokom sezone uzgoja na jedinici proizvodnje sjemena nisu uočeni simptomi zaraze <i>Plasmopara halstedii</i> (Farlow) Berlese & de Toni; ili (c) - na jedinici proizvodnje sjemena tokom sezone gajenja vršena su najmanje dva pregleda u vrijeme odgovarajuće za otkrivanje štetnog organizma; i</p>

		<p>-tokom tih pregleda najviše 5 % biljaka pokazivalo je simptome zaraze <i>Plasmopara halstedii</i> (Farlow) Berlese & de Toni i sve su biljke sa simptomima zaraze <i>Plasmopara halstedii</i> (Farlow) Berlese & de Toni uklonjene i uništene odmah nakon pregleda; i</p> <p>-tokom završnog pregleda nisu pronađene biljke sa simptomima zaraze <i>Plasmopara halstedii</i> (Farlow) Berlese & de Toni; ili</p> <p>(d) - u jedinici proizvodnje sjemena tokom sezone uzgoja vršena su najmanje dva pregleda u vrijeme odgovarajuće za otkrivanje štetnog organizma; i</p> <p>-sve biljke sa simptomima zaraze <i>Plasmopara halstedii</i> (Farlow) Berlese & de Toni uklonjene su i uništene odmah nakon pregleda; i</p> <p>-tokom završnog pregleda nisu pronađene biljke sa simptomima zaraze štetnim organizmom <i>Plasmopara halstedii</i> (Farlow) Berlese & de Toni, a reprezentativni uzorak iz svake partije testiran je i utvrđeno je da je slobodan od štetnog organizma <i>Plasmopara halstedii</i> (Farlow) Berlese & de Toni; ili</p> <p>(e) sjeme je podvrgnuto odgovarajućem postupku tretiranja za koji je dokazano da je efikasan protiv svih poznatih sojeva štetnog organizma <i>Plasmopara halstedii</i> (Farlow) Berlese & de Ton-</p>
<p><i>Plenodomus tracheiphilus</i> (Petri) Gruyter, Aveskamp & Verkley</p>	<p><i>Citrus</i> L., <i>Fortunella</i> Swingle, <i>Poncirus</i> Raf. i njihovi hibridi</p>	<p>(a) bilje je proizvedeno na područjima za koja je poznato da su slobodna od <i>Plenodomus tracheiphilus</i> (Petri) Gruyter, Aveskamp & Verkleys; ili</p>

		<p>(b) bilje je uzgajano na jedinici proizvodnje za koje je u okviru najmanje dva vizuelna pregleda vršenih u odgovarajuće vrijeme tokom posljednje cijele sezone uzgoja utvrđeno da je slobodno od <i>Plenodomus tracheiphilus</i> (Petri) Gruyter, Aveskamp & Verkley tokom te sezone uzgoja, a sve biljke sa simptomima u neposrednoj okolini odmah su isčupane i uništene; ili</p> <p>(c) u okviru najmanje dva vizuelna pregleda vršena u odgovarajuće vrijeme za otkrivanje štetnog organizma tokom posljednje sezone uzgoja, najviše 2 % biljaka u partiji pokazivalo je simptome zaraze i te su biljke sa simptomima i sve druge biljke sa simptomima u neposrednoj okolini odmah isčupane i uništene.</p>
<i>Puccinia horiana</i> P. Hennings	<i>Chrysanthemum</i> L.	<p>(a) bilje potiče od matičnih biljaka koje su tokom prethodna tri mjeseca pregledane najmanje jednom mjesečno i na jedinici proizvodnje nisu uočeni simptomi zaraze; ili</p> <p>(b) matične biljke sa simptomima zaraze uklonjene su i uništene, zajedno sa biljkama koje su od njih bile udaljene najviše 1 m, a bilje koje je pregledano prije premještanja i za koje je utvrđeno da ne pokazuje simptome zaraze podvrgnuto je odgovarajućem fizičkom ili hemijskom postupku tretiranja.</p>

Insekti i grinje

RNQP ili simptomi koje oni uzrokuju	Bilje za sadnju	Mjere
<i>Aculops fuchsiae</i> Keifer	Bilje za sadnju osim sjemena <i>Fuchsia</i> L.	(a) bilje je proizvedeno na područjima za koja je poznato da

		<p>su slobodna od <i>Aculops fuchsiae</i> Keifer; ili</p> <p>(b) na bilju ili matičnim biljkama od kojih bilje potiče tokom vizuelnih pregleda vršenih na jedinici proizvodnje u odgovarajuće vrijeme za otkrivanje štetnog organizma, tokom prethodne sezone uzgoja nisu uočeni simptomi napada; ili</p> <p>(c) prije premještanja primjenjen je odgovarajući hemijski ili fizički postupak tretiranja, nakon čega je bilje pregledano i nisu otkriveni simptomi napada štetnim organizmom.</p>
<i>Opogona sacchari</i> Bojer	<i>Beaucarnea</i> Lem., <i>Bougainvillea</i> Comm. ex Juss., <i>Crassula</i> L., <i>Crinum</i> L., <i>Dracaena</i> Vand. ex L., <i>Ficus</i> L., <i>Musa</i> L., <i>Pachira</i> Aubl., <i>Palmae</i> , <i>Sansevieria</i> Thunb., <i>Yucca</i> L.	<p>(a) bilje je proizvedeno na područjima za koja je poznato da su slobodna od <i>Opogona sacchari</i> Bojer; ili</p> <p>(b) bilje je uzgajano na jedinici proizvodnje na kojoj tokom vizuelnih pregleda vršenih najmanje svaka tri mjeseca tokom šest mjeseci prije premještanja, nisu uočeni simptomi ili znakovi napada <i>Opogona sacchari</i> Bojer; ili</p> <p>(c) na jedinici proizvodnje primjenjuje se režim čiji je cilj praćenje i suzbijanje populacije <i>Opogona sacchari</i> Bojer kao i uklanjanje napadnutog bilja, a vizuelnim pregledom svake partije vršenim prije premještanja bilja u odgovarajuće vrijeme za otkrivanje štetnog organizma, utvrđeno je da je bilje slobodno od simptoma napada <i>Opogona sacchari</i> Bojer.</p>
<i>Rhynchophorus ferrugineus</i> (Olivier)	Bilje za sadnju iz familije <i>Palmae</i> , osim plodova i sjemena, koje ima prečnik stabla pri osnovi veći od 5 cm i pripada sljedećim rodovima i vrstama: <i>Areca catechu</i> L., <i>Arenga pinnata</i> (Wurmb) Merr.,	(a) bilje je tokom cijelog životnog ciklusa uzgajano na području za koje je organ uprave u skladu s relevantnim Međunarodnim standardima za fitosanitarne mjere utvrdilo da je slobodno od

	<p><i>Bismarckia</i> Hildebr. & H. Wendl., <i>Borassus flabellifer</i> L., <i>Brahea armata</i> S. Watson, <i>Brahea edulis</i> H.Wendl., <i>Butia capitata</i> (Mart.) Becc., <i>Calamus merrillii</i> Becc., <i>Caryota cumingii</i> Lodd. ex Mart., <i>Caryota maxima</i> Blume, <i>Chamaerops humilis</i> L., <i>Cocos nucifera</i> L., <i>Copernicia</i> Mart., <i>Corypha utan</i> Lam., <i>Elaeis guineensis</i> Jacq., <i>Howea forsteriana</i> Becc., <i>Jubaea chilensis</i> (Molina) Baill., <i>Livistona australis</i> C. Martius, <i>Livistona decora</i> (W. Bull) Dowe, <i>Livistona rotundifolia</i> (Lam.) Mart., <i>Metroxylon sagu</i> Rottb., <i>Phoenix canariensis</i> Chabaud, <i>Phoenix dactylifera</i> L., <i>Phoenix reclinata</i> Jacq., <i>Phoenix roebelenii</i> O'Brien, <i>Phoenix sylvestris</i> (L.) Roxb., <i>Phoenix theophrasti</i> Greuter, <i>Pritchardia</i> Seem. & H. Wendl., <i>Ravenea rivularis</i> Jum. & H. Perrier, <i>Roystonea regia</i> (Kunth) O.F. Cook, <i>Sabal palmetto</i> (Walter) Lodd. ex Schult. & Schult.f., <i>Syagrus romanzoffiana</i> (Cham.) Glassman, <i>Trachycarpus fortunei</i> (Hook.) H. Wendl., <i>Washingtonia</i> H. Wendl.</p>	<p><i>Rhynchophorus ferrugineus</i> (Olivier);</p> <p>(b) tokom dvije godine prije premještanja bilje je uzgajano na jedinici sa potpunom fizičkom zaštitom od unošenja <i>Rhynchophorus ferrugineus</i> (Olivier) ili na jedinici na kojem su primjenjeni odgovarajući preventivni tretmani protiv štetnog organizma;</p> <p>(c) bilje je vizuelno pregledano najmanje jednom svaka četiri mjeseca kako bi se potvrdilo da je materijal slobodan od <i>Rhynchophorus ferrugineus</i> (Olivier).</p>
--	---	--

Nematode

RNQP ili simptomi koje oni uzrokuju	Bilje za sadnju	Mjere
-------------------------------------	-----------------	-------

<i>Ditylenchus dipsaci</i> (Kuehn) Filipjev	<i>Allium</i> sp. L.	(a) bilje ili bilje za proizvodnju sjemena pregledano je i od početka posljednjeg cijelog vegetacionog ciklusa u partiji nisu uočeni simptomi <i>Ditylenchus dipsaci</i> (Kuehn) Filipjev; ili (b) vizuelnim pregledima vršenim u odgovarajuće vrijeme za otkrivanje štetnog, utvrđeno je da su lukovice slobodne od simptoma <i>Ditylenchus dipsaci</i> (Kuehn) Filipjev i da su upakovane za prodaju krajnjem potrošaču.
<i>Ditylenchus dipsaci</i> (Kuehn) Filipjev	Bilje za sadnju osim sjemena <i>Camassia</i> Lindl., <i>Chionodoxa</i> Boiss., <i>Crocus flavus</i> Weston, <i>Galanthus</i> L., <i>Hyacinthus</i> Tourn. ex L., <i>Hymenocallis</i> Salisb., <i>Muscari</i> Mill., <i>Narcissus</i> L., <i>Ornithogalum</i> L., <i>Puschkinia</i> Adams, <i>Sternbergia</i> Waldst. & Kit., <i>Scilla</i> L., <i>Tulipa</i> L.	(a) bilje je pregledano i od početka posljednjeg cijelog vegetacionog ciklusa u partiji nisu uočeni simptomi <i>Ditylenchus dipsaci</i> (Kuehn) Filipjev; ili (b) vizuelnim pregledima vršenim u odgovarajuće vrijeme za otkrivanje štetnog organizma utvrđeno je da su lukovice slobodne od simptoma <i>Ditylenchus dipsaci</i> (Kuehn) Filipjev i da su upakovane za prodaju krajnjem potrošaču.

Virusi, viroidi, virozama slične bolesti i fitoplazme

RNQP ili simptomi koje oni uzrokuju	Bilje za sadnju	Mjere
<i>Candidatus</i> Phytoplasma <i>mali</i> Seemüller & Schneider	Bilje za sadnju osim sjemena <i>Malus</i> Mill.	(a) bilje potiče od matičnih biljaka za koje je vizuelnim pregledom utvrđeno da su slobodne od simptoma zaraze štetnim organizmom <i>Candidatus</i> Phytoplasma <i>mali</i> Seemüller & Schneider; i (b) - bilje je proizvedeno na područjima za koja je poznato da su slobodna od <i>Candidatus</i> Phytoplasma <i>mali</i> Seemüller & Schneider; ili

		<p>-bilje je uzgajano na jedinici proizvodnje za koje je tokom poslednje cijele sezone uzgoja vizuelnim pregledom utvrđeno da je slobodno od <i>Candidatus</i> <i>Phytoplasma mali</i> Seemüller & Schneider, a sve biljke sa simptomima u neposrednoj okolini odmah su isčupane i uništene; ili</p> <p>-u okviru vizuelnih pregleda vršenih u odgovarajuće vrijeme tokom posljednje sezone gajenja najviše 2 % biljaka u proizvodnoj jedinici pokazivalo je simptome zaraze i te su biljke i sve druge biljke sa simptomima u neposrednoj okolini odmah isčupane i uništene, a reprezentativni uzorak preostalih biljaka bez simptoma iz partija u kojima su pronađene biljke sa simptomima testiran je i utvrđeno je da je slobodan od <i>Candidatus</i> <i>Phytoplasma mali</i> Seemüller & Schneider.</p>
<p><i>Candidatus</i> <i>Phytoplasma prunorum</i> Seemüller & Schneider</p>	<p>Bilje za sadnju osim sjemena <i>Prunus</i> L.</p>	<p>(a) bilje potiče od matičnih biljaka za koje je vizuelnim pregledom utvrđeno da su slobodne od simptoma zaraze <i>Candidatus</i> <i>Phytoplasma prunorum</i> Seemüller & Schneider. i</p> <p>(b) - bilje je proizvedeno na područjima za koja je poznato da su slobodna od <i>Candidatus</i> <i>Phytoplasma prunorum</i> Seemüller & Schneider; ili</p> <p>-bilje je uzgajano na jedinici proizvodnje za koje je tokom poslednje cijele sezone uzgoja vizuelnim pregledom utvrđeno da je slobodno od <i>Candidatus</i> <i>Phytoplasma prunorum</i> Seemüller & Schneider, a sve biljke sa</p>

		<p>simptomima u neposrednoj okolini odmah su isčupane i uništene; ili</p> <p>-u okviru pregleda vršenih u odgovarajuće vrijeme tokom poslednje sezone uzgoja najviše 1 % biljaka na jedinici proizvodnje pokazivalo je simptome zaraze i te su biljke i sve druge biljke sa simptomima u neposrednoj okolini odmah izdvojene i uništene, a reprezentativni uzorak preostalih biljaka bez simptoma iz partija u kojima su pronađene biljke sa simptomima testiran je i utvrđeno je da je slobodan od <i>Candidatus</i> Phytoplasma <i>prunorum</i> Seemüller & Schneider.</p>
<p><i>Candidatus</i> Phytoplasma <i>pyri</i> Seemüller & Schneider</p>	<p>Bilje za sadnju osim sjemena <i>Pyrus</i> L.</p>	<p>a) bilje potiče od matičnih biljaka za koje je vizuelnim pregledom utvrđeno da su slobodne od simptoma zaraze <i>Candidatus</i> Phytoplasma <i>pyri</i> Seemüller & Schneider; i</p> <p>(b) - bilje je proizvedeno na područjima za koja je poznato da su slobodna od <i>Candidatus</i> Phytoplasma <i>pyri</i> Seemüller & Schneider; ili</p> <p>-bilje je uzgajano na jedinici proizvodnje za koje je tokom poslednje cijele sezone uzgoja vizuelnim pregledom utvrđeno da je slobodno od štetnog organizma, a sve biljke sa simptomima u neposrednoj okolini odmah su isčupane i uništene; ili</p> <p>(c) u okviru vizuelnih pregleda vršenih u odgovarajuće vrijeme tokom poslednje sezone uzgoja najviše 2 % biljaka na jedinici proizvodnje pokazivalo je simptome zaraze i te su biljke i sve druge biljke sa simptomima u</p>

		neposrednoj okolini odmah isčupane i uništene.
<i>Candidatus Phytoplasma solani</i> Quaglino et al.	Bilje za sadnju osim sjemena <i>Lavandula L.</i>	(a) bilje je uzgajano na mjestu proizvodnje za koje je poznato da je slobodno od <i>Candidatus Phytoplasma solani</i> Quaglino et al.; ili (b) tokom vizuelnih pregleda partija vršenih tokom posljednjeg cijelog vegetacionog ciklusa nisu uočeni simptomi zaraze <i>Candidatus Phytoplasma solani</i> Quaglino et al.; ili (c) biljke sa simptomima zaraze <i>Candidatus Phytoplasma solani</i> Quaglino et al. isčupane su i uništene, a reprezentativni uzorak preostalog bilja iz partije testiran je i utvrđeno je da je partija slobodna od štetnog organizma.
Viroid kržljivosti hrizanteme	Bilje za sadnju osim sjemena <i>Argyranthemum Webb ex Sch.Bip., Chrysanthemum L.</i>	Tri generacije bilja dobijene su umnažanjem iz matičnjaka za koji je testiranjem utvrđeno da je slobodan od viroida kržljivosti hrizanteme.
Egzokortis-viroid agruma	Bilje za sadnju osim sjemena <i>Citrus L.</i>	(a) bilje potiče od matičnih biljaka za koje je vizuelnim pregledom utvrđeno da su slobodne od egzokortis-viroida agruma; i (b) bilje je uzgajano na jedinici proizvodnje za koje je vizuelnim pregledom bilja vršenim tokom poslednje cijele sezone uzgoja u odgovarajuće vrijeme za otkrivanje štetnog organizma utvrđeno da je slobodno od štetnog organizma.
Virus <i>Citrus tristeza</i> (izolati iz EU-a)	Bilje za sadnju osim sjemena <i>Citrus L., Fortunella Swingle, Poncirus Raf.</i> i njihovi hibridi	(a) bilje potiče od matičnih biljaka za koje je testiranjem vršenim u prethodne tri godine utvrđeno da su slobodne od virusa <i>Citrus tristeza</i> ; i

		<p>(b) - bilje je proizvedeno na područjima za koja je poznato da su slobodna od virusa <i>Citrus tristeza</i>; ili</p> <p>-bilje je uzgajano na jedinici proizvodnje za koju je testiranjem reprezentativnog uzorka bilja vršenim tokom posljednje cijele sezone uzgoja u odgovarajuće vrijeme za otkrivanje štetnog organizma utvrđeno da je slobodno od virusa <i>Citrus tristeza</i>; ili</p> <p>-bilje je uzgajano na jedinici proizvodnje koje je fizički zaštićeno od vektora i koje je nasumičnim testiranjem bilja vršenim tokom posljednje cijele sezone uzgoja u odgovarajuće vrijeme za otkrivanje štetnog organizma utvrđeno da je slobodno od virusa <i>Citrus tristeza</i>; ili</p> <p>iv. ako je rezultat testa na prisustvo virusa <i>Citrus tristeza</i> u partiji bio pozitivan, sve su biljke testirane pojedinačno i najviše 2 % biljaka bilo je pozitivno, a biljke za koje je testiranjem utvrđeno da su zaražene štetnim organizmom odmah su isčupane i uništene.</p>
<p>Impatiens necrotic spot tospovirus - Virus nekrotične pjegavosti vodenike</p>	<p>Bilje za sadnju osim sjemena <i>Begonia x hiemalis</i>, Fotsch, novogvinejski hibridi roda <i>Impatiens</i> L.</p>	<p>(a) bilje je uzgajano na jedinici proizvodnje gdje su praćeni relevantni trips vektori (<i>Frankliniella occidentalis</i> Pergande) i gdje su nakon njihovog otkrivanja vršeni odgovarajući postupci tretiranja za efikasno suzbijanje njihove populacije; i</p> <p>(b) - na bilju na jedinici proizvodnje tokom tekućeg perioda rasta nisu uočeni simptomi zaraze virusom nekrotične pjegavosti vodenike; ili</p> <p>-sve biljke na jedinici proizvodnje na kojima su tokom ekućeg</p>

		<p>perioda rasta uočeni simptomi zaraze virusom nekrotične pjegavosti vodenike isčupane su, a reprezentativni uzorak bilja koje se premješta testiran je i utvrđeno je da je slobodan od virusa nekrotične pjegavosti vodenike.</p>
<p>Potato spindle tuber viroid - Viroid vretenavosti krtola krumpira</p>	<p><i>Capiscum annuum</i> L.</p>	<p>(a) na bilju na mjestu proizvodnje tokom cijelog vegetacionog ciklusa nisu uočeni simptomi bolesti uzrokovanih viroidom vretenavosti krtola krompira; ili</p> <p>(b) bilje je podvrgnuto službenom testiranju na viroid vretenavosti krtola krumpira na reprezentativnom uzorku te je primjenom odgovarajućih metoda testovima utvrđeno da je bilje slobodno od štetnog organizma.</p>
<p>Plum pox virus - Virus šarke šljive</p>	<p>Bilje sljedećih vrsta roda <i>Prunus</i> L., namijenjeno za sadnju, osim sjemena: <i>Prunus armeniaca</i> L., <i>Prunus blireiana</i> Andre, <i>Prunus brigantina</i> Vill.,— <i>Prunus cerasifera</i> Ehrh., <i>Prunus cistena</i> Hansen,— <i>Prunus curdica</i> Fenzl and Fritsch., <i>Prunus domestica</i> ssp. <i>domestica</i> L., <i>Prunus domestica</i> ssp. <i>insititia</i> (L.) K. Schneid, <i>Prunus domestica</i> ssp. <i>italica</i> (Borkh.) Heg-, <i>Prunus dulcis</i> (Mill.) D. A. Webb, <i>Prunus glandulosa</i> Thunb., <i>Prunus holosericea</i> Batal., <i>Prunus hortulana</i> Bailey, <i>Prunus japonica</i> Thunb., <i>Prunus mandshurica</i> (Maxim.) Koehne, <i>Prunus maritima</i> Marsh., <i>Prunus mume</i> Sieb. and Zucc., <i>Prunus nigra</i> Ait., <i>Prunus persica</i> (L.) Batsch, <i>Prunus salicina</i> L., <i>Prunus sibirica</i> L., <i>Prunus simonii</i> Carr., <i>Prunus spinosa</i> L., <i>Prunus tomentosa</i> Thunb., <i>Prunus triloba</i> Lindl., vrste iz roda <i>Prunus</i> L. osjetljivi na virus šarke šljive</p>	<p>(a) vegetativno umnožene podloge roda <i>Prunus</i> potiču od matičnih biljaka koje su u prethodnih pet godina uzorkovane i testirane i za koje je utvrđeno da su slobodne od virusa šarke šljive; i</p> <p>(b) - sadni materijal proizveden je na područjima za koja je poznato da su slobodna od virusa šarke šljive; ili</p> <p>-na sadnom materijalu na jedinici proizvodnje tokom posljednje cijele sezone uzgoja u odgovarajućem periodu godine, određenom uzimajući u obzir klimatske uslove i uslove uzgoja biljke i biologiju virusa šarke šljive, nisu uočeni simptomi zaraze virusom šarke šljive, a sve biljke sa simptomima u neposrednoj okolini isčupane su i odmah uništene; ili</p> <p>-simptomi zaraze virusom šarke šljive uočeni su na najviše 1 % biljaka na jedinici proizvodnje</p>

		<p>tokom posljednje cijele sezone uzgoja u odgovarajućem periodu godine, određenom uzimajući u obzir klimatske uslove i uslove uzgoja biljke i biologiju virusa šarke šljive, i sve biljke sa simptomima u neposrednoj okolini isčupane su i odmah uništene, a reprezentativni uzorak preostalih biljaka bez simptoma iz partija u kojima su pronađene biljke sa simptomima testiran je i utvrđeno je da je slobodan od štetnog organizma. Reprezentativan dio sadnica na kojima vizuelnim pregledom nisu uočeni simptomi zaraze virusom šarke šljive može se, na osnovu procjene rizika od zaraze tih biljaka, uzorkovati i testirati na prisustvo ovog štetnog organizma.</p>
<p>Tomato spotted wilt tospovirus virus - Virus pjegavosti i uvenuća paradajza</p>	<p>Bilje za sadnju osim sjemena <i>Begonia x hiemalis</i> Fotsch, <i>Capsicum annuum</i> L., <i>Chrysanthemum</i> L., <i>Gerbera</i> L., novogvinejski hibridi roda <i>Impatiens</i> L., <i>Pelargonium</i> L.</p>	<p>(a) bilje je uzgajano na jedinici proizvodnje u kojem su praćeni relevantni vektori tripsa (<i>Frankliniella occidentalis</i> i <i>Thrips tabaci</i>) i u kojem su nakon njihovog otkrivanja vršeni odgovarajući postupci tretiranja za efikasno suzbijanje njihove populacije; i</p> <p>(b) na bilju na jedinici proizvodnje tokom aktuelnog perioda rasta nisu uočeni simptomi zaraze virusom pjegavosti i uvenuća paradajza; ili</p> <p>(c) sve biljke na jedinici proizvodnje na kojima su tokom aktelnog perioda rasta uočeni simptomi zaraze virusom pjegavosti i uvenuća paradajza isčupane su, a reprezentativni uzorak bilja koje se premješta testiran je i utvrđeno je da je slobodan od virusa pjegavosti i uvenuća paradajza.</p>

ŠTETNI ORGANIZMI

BAKTERIJE I FITOPLAZME

Xanthomonas euvesicatoria*, *Xanthomonas vesicatoria*, *Xanthomonas gardneri*, *Xanthomonas perforans

Uzročnici su bakterijske pjegavosti paradajza i paprike.

Bakterijska pjegavost je štetna bolest koja se vrlo teško izravno suzbija sredstvima za zaštitu bilja. Glavna mjera zaštite od njene pojave je sprječavanje njenog ulaska korištenjem nezaraženog sjemena.

Simptomi se javljaju na listovima i plodovima. Na listovima se javljaju sitne okruglaste pjege okružene hlorotičnim prstenom. Hlorotični prsten oko pjege relativno je karakterističan znak koji upućuje na zarazu fitopatogenom bakterijom. Središnji dio pjege može se osušiti i ispucati. U uslovima visoke vlažnosti i povoljnih temperatura za razvoj bakterije (između 22 i 26 °C), pjege na listu se relativno brzo mogu spojiti u veće nekroze i list se može osušiti.

Zaraza je teže uočljiva na mladim biljkama, gdje veći broj pjega na listovima može dovesti do žućenja i otpadanja listova.

Na plodovima paradajza i paprike takođe dolazi do pojave pjega. Pjege na zelenim plodovima najčešće su okrugle, smeđe-crne, relativno sitne i okružene prstenom boje tamnije od ostatka ploda. Kasnije zaraze dovode do pojave većih ispupčenih plutastih pjega okruženih jasno uočljivim svijetlim prstenom.

***Candidatus Phytoplasma solani* - propadanje lavande**

Candidatus Phytoplasma solani poznatija kao stolbur fitoplazma, uzročnik je propadanja lavande.

Bolest do sada nije zabilježena u Crnoj Gori, međutim ovaj patogen je značajno ugrozio proizvodnju lavande u jugoistočnoj Francuskoj.

Korovske vrste poput poponca/slaka, koprive ili divlje mrkve mogu biti domaćini i izvori zaraze, a lavanda je glavni domaćin i rezervoar za širenje bolesti. Simptome bolesti je lako zamijeniti simptomima izazvanim sušom ili jakim mrazom. Presudnu ulogu u širenju bolesti ima cikada *Hyalasthes obsoletus*.

Simptomi propadanja lavande (izvor: <https://www6.bordeaux-aquitaine.inrae.fr/sante>)

VIRUSI I VIROIDI

Impatiens necrotic spot tospovirus (INSV) - virus nekrotične pjegavosti impatijensa

INSV pripada grupi „tospovirusa“ kao i TSWV. Široko je rasprostranjen u svijetu i ima širok krug domaćina ali najveće štete uzrokuje na ukrasnom bilju iz rodova *Begonia* i *Impatiens* u zaštićenom prostoru.

INSV se prenosi vegetativnim razmnožavanjem biljaka i tripsima. Od vektora je najznačajniji kalifornijski trips (*Frankliniella occidentalis*) u proizvodnji u zaštićenom prostoru. INSV se ne prenosi sjemenom.

Simptomi su vrlo slični simptomima koje uzrokuje TSWV. Jačina zaraze, domaćin, sorta, starost biljke, temperatura i intenzitet svjetlosti utiču na izgled simptoma. Ponekad se simptomi mogu zamijeniti sa simptomima nedostatka ili viška hranljivih elemenata ili kao fitotoksična reakcija biljke. Simptomi se najčešće uočavaju na listovima u obliku deformacije, žućenja, pojave smeđe-ljubičastih pjega ili koncentričnih i nekrotičnih prstenova. Lisni nervi mogu izgubiti boju ili nabubriti, a moguća je i pojava lisnog mozaika. Simptomi se mogu pojaviti na stabljici i cvjetovima. Ukoliko se virus pojavi šteta koju uzrokuje je potpuna s obzirom da zaražene biljke nisu tržišno prihvatljive i ne mogu se koristiti za dalju vlastitu proizvodnju sjemena ili sadnog materijala.

Pojava smeđe-ljubičastih koncentričnih pjega na listu impatijensa (izvor: <https://gd.eppo.int/taxon/INSV00/photos>)

Deformacije listova i pojava koncentričnih krugova na begoniji (izvor: <https://pnwhandbooks.org/node/2275>)

Potato spindle tuber viroid (PSTVd) - Viroid vretenavosti krtola krumpira

PSTVd je otkriven u Crnoj Gori 2015.god u Kotoru na vrsti *Solanum jasminoides*, a zaraženo bilje je uništeno.

Najčešći način unošenja ovog štetnog organizma i njegovog prenošenja na paradajz i krompir, na kojima izaziva značajne štete, je uvozom ukrasnog bilja *Solanum jasminoides* Paxton, *Solanum rantonnetii* Carr. ex Lesc., *Brugmansia* Pers spp., petunija i surfinija iz EU i trećih zemalja.

Prirodni domaćini PSTVd-a su osim povrtarskih vrsta iz porodice Solanaceae i ukrasno bilje - dalje, hrizanteme i petunije. Infekcije kod *Brugmansia* spp., *Datura* sp., *Lycianthes rantonneti* (sin. *S. rantonneti*), *Persea americana* (avokado), *Physalis peruviana* (rt ogrozda), *S.jasminoides* , *S. muricatum* (pepino) i *Streptosolen jamesonii* su bez simptoma.

Prvi simptomi infekcije paradajza su smanjenje rasta i hloroza u vrhu biljke. Nakon toga se može razviti i promjena boje lišća koje u početku postaje žuto, a zatim crveno ili ljubičasto, lišće može postati lomljivo. Paprika pokazuje samo vrlo blage simptome, vidljivi simptom je iskrivljenje rubova lišća pri vrhu zaraženih biljaka.

Tomato spotted wilt tospovirus (TSWV) - Virus pjegavosti i uvenuća paradajza

TSWV je široko rasprostranjen u svijetu i ima široki krug domaćina - povrća, ukrasnog bilja i korova. Ne smije biti prisutan u proizvodnji ukrasnog bilja iz rodova *Begonia*, *Capsicum*, *Chrysanthemum*, *Impatiens* i *Pelargonium*.

TSWV se prenosi vegetativnim razmnožavanjem biljaka i tripsima. Od vektora je najznačajniji kalifornijski trips (*Frankliniella occidentalis*) u proizvodnji u zaštićenom prostoru. Virus se ne prenosi sjemenom.

Simptomi se uočavaju na listovima, peteljcima, stabljici i cvjetovima. Mogu varirati zavisno od jačine zaraze, domaćina, starosti biljke, spoljnih uslova – temperature i intenziteta svjetlosti. Obično se simptomi razvijaju 3-14 dana nakon zaraze, ponekad inkubacija može trajati i puno duže. Karakterističan simptom na svim domaćinima je pojava koncentričnih prstenova, išaranost listova, mozaik i mjehuravost listova. Osim toga, na listovima može doći do posvjetljenja tkiva. Kod jake zaraze tkivo odumire i biljka propada. Na stabljici se pojavljuju hloroze i nekroze. Čitava biljka se uvija, vene i suši.

TSWV na hrizantemi (<https://www.hapih.hr>)

Tomato spotted wilt orthotospovirus (TSWV/00) - <https://gd.eppo.int>

TSWV na pelargoniji

TSWV na begoniji <https://gd.eppo.int/>

Neophodno je praćenje vektora - tripsa (*Frankliniella occidentalis* i *Thrips tabaci*) i nakon njihovog otkrivanja obavezno se sprovodi hemijsko tretiranje za suzbijanje njihove populacije.

Chrysanthemum stunt viroid (CSVd) - viroid kržljivosti hrizanteme

Chrysanthemum stunt viroid je široko rasprostranjen u Europi (Austrija, Belgija, Češka, Danska, Francuska, Holandija, Njemačka, Španija, Italija, Velika Britanija, Norveška, Švedska, Poljska), Sjevernoj Americi, Južnoj Americi, Africi, Aziji i Okeaniji. Prirodne infekcije zabilježene su na *Ageratum* sp., *Dahlia* spp., *Petunia hybrida*, margariti (*Argyranthemum frutescens*), *Solanum jasminoides*, *Vinca* sp. i divljim vrstama hrizantema: *C. crassum*, *C. indicum* var. *indicum*, *C. japonense* var. *japonense*, *C. makinoi*, *C. wakasaense*, *C. weyrichii*, *C. yoshinaganthum* i *C. zawadskii*.

Simptomi mogu biti promjenjivi i zavise od sorti i uslova sredine, posebno temperature i svjetlosti. Glavni simptom je zaostajanje u rastu, sa smanjenjem ukupne visine zrelih biljaka između 30 i 50% i lošim razvojem korijena. Ostali česti simptomi se manifestuju na cvijetu, jer zaražene biljke imaju smanjenu veličinu cvijeta i pokazuju prerano cvetanje, i do deset dana ranije. Kod određenih sorti, posebno crvenih, ružičastih ili bronzano obojenih, simptomi takođe mogu uključivati 'izbjeljivanje' (smanjenje intenziteta boje). Folijarni simptomi su rjeđi i često se vide samo kao manji, blijedi listovi a ponekad se uočavaju i mrlje na lišću ili fleke. Na nekim sortama mogu se pojaviti velike, žute mrlje na lišću.

Biljke hrizanteme zaražene CSVd (izvor: <http://www.veksthusinfo.no/dokument>)

Simptom izbjeljivanja na cvijetu hrizanteme (izvor; <http://www.veksthusinfo.no/dokument>)

GLJIVE

***Plasmopara halstedii* - plamenjača suncokreta**

Plamenjača suncokreta (*Plasmopara halstedii*) vrlo je opasna bolest, raširena u gotovo svim područjima na kojima se uzgaja suncokret, a glavni izvor zaraze predstavljaju trajne spore (oospore) koje preživljavaju (do 10 godina) na biljnim ostacima u zemljištu. Prenosi se i sjemenom suncokreta. Može zaraziti više od 100 gajenih i divljih vrsta iz porodice Asteraceae.

Simptomi su patuljasti i deformisani rast stabljike i glave suncokreta s obilnom fruktifikacijom patogena na naličju listova i hlorotično-zelenom promjenom boje na gornjoj strani zaraženih listova, koja se širi od glavnog nerva. Drugi tip simptoma vidljiv je kotiledonima kao bijela „prašina“ koja se sastoji od obilne sporulacije *P. halstedii* (sporangiofore i sporangije). Treći tip simptoma predstavlja sekundarnu infekciju kad zaraza prelazi sa sistemično zaraženih biljaka na druge biljke i mogu se vidjeti obično sitne, uglate, hlorotično zelene pjege na licu lista, ograničene lisnim nervima, na naličju su bijele boje zbog micelije i obilja spoangija.

Sistemično zaražena biljka suncokreta - *P. halstedii*

Obilna sporulacija na kotiledonima (izvor: <https://gd.eppo.int>)

Puccinia horiana

Puccinia horiana je gljiva, uzročnik bijele rđe hrizantema. Štete od ove bolesti nastaju primarno na hrizantemama koje se uzgajaju u zaštićenom prostoru, dok za hrizanteme na otvorenom *P. horiana* ne predstavlja veći problem.

Raširena je u gotovo svim područjima gdje se hrizantema gaji, prenosi se reznicama i presadnicama i rezanim hrizantemama. Širenje na veće udaljenosti sporama nije vjerojatno. Matične biljke za proizvodnju reznica su čest izvor zaraze. Osim raznih vrsta hrizantema *P. horiana* može zaraziti i ivančicu (*Leucanthemum vulgare*).

Na gornjoj strani lista razvijaju se blijedozelene do žute pjege, prečnika do 5 mm. Središta tih pjega starenjem postaju smeđa i nekrotična. Na pjegama sa donje strane lista stvaraju se izbočene, bijelo-ružičaste, voštane pustule, u kojima se formiraju teliospore rđe. Kako pjege na gornjoj strani lista postaju utonule, tako te pustule s donje strane lista postaju prilično istaknute, a nakon što se u njima počnu stvarati bazdiospore rđe poprime gotovo bijelu boju, po čemu je i bolest dobila ime. Jako napadnuti listovi uvenu, objese se o stabljiku i postupno se potpuno osuše.

P. horiana na listu hrizanteme(izvor: <http://gd.eppo.int>)

Jak napad bijele rđe na hrizantemi (<https://www.hapih.hr>)

INSEKTI I GRINJE

Aculops fuchsiae

Grinja *Aculops fuchsiae* u Crnoj Gori do sada nije zabilježena, a predstavlja fitosanitarni rizik za uzgoj različitih vrsta fuksije (*Fuchsia* spp.) u zaštićenom prostoru tokom hladnijih mjeseci u godini. Prenosi se reznicama za vegetativno razmnožavanje. Tipični je predstavnik fitofagnih eriofidnih grinja (grinje šiškarice), koje karakterše

crvolik ili srpast oblik tijela mikroskopski sitnih dimenzija - 0,2-0,25 mm dužine. Žive i razmnožavaju se unutar uvijenog lisnog tkiva i između lisnih dlačica u mladim, novorazvijenim vršnim djelovima biljke.

Napada samo biljke iz roda *Fuchsia* i uzrokuje na biljkama rđavost i deformaciju listova. Listovi nabubre i poprimaju crvenkastu boju (slično kao kod zaraze patogenom gljivicom *Taphrina deformans*, koja izaziva kovrdžavosti lista breskve). Cvjetovi uslijed jakog napada također mogu biti deformirani, a na kraju dolazi i do potpunog stopiranja rasta biljke.

A. fuchsiae (izvor: <https://www.paedia.com/Images>)

Simptomi napada *A. fuchsiae* na fuksiji (izvor: <https://gd.eppo.int/taxon/ACUPFU/photos>)

Opogona sacchari

Leptir *Opogona sacchari* za sada nije nađen u Crnoj Gori, a značajnije proširen u zaštićenim prostorima na jugu Italije, a lokalno i u staklenicima u Holandiji. Često se nalazi u Europi u uvoznim pošiljkama banana, a trgovina biljnim materijalom različitih vrsta ukrasnih biljaka, posebno reznicama *Dracena* predstavlja najvažniji način unosa u nova područja. Predstavlja značajan fitosanitarni rizik za ukrasno bilje gajano u zaštićenim prostorima.

O. sacchari je noćni leptir, dug 11 mm sa rasponom krila od 18 do 25 mm, svijetlo žućkastosmeđe boje. Na prednjim krilima ima uzdužne tamno smeđe pruge, a mužjak i tamno smeđu pjegu pri vrhu. Zadnja krila su svjetlija. Gusjenica je prljavo bijele boje, poluprozirna sa svjetlo crvenkastosmeđom glavom, dužine tijela 21-26 mm. Lutka je smeđe boje, zaštićena je kokonom i duga do 10 mm.

O. sacchari ima vrlo širok krug biljaka domaćina i u Europi je zabilježena na različitim tropskim i suptropskim ukrasnim biljnim vrstama u zaštićenim prostorima, uključujući uglavnom kaktuse, *Dracaena*,

Strelitzia i *Yucca*, ali također i vrste *Alpinia*, *Begonia*, *Bougainvillea*, porodicu Bromeliaceae, palmu *Chamaedorea* i ostale palme, *Cordyline*, *Dieffenbachia*, *Euphorbia pulcherrima*, *Ficus*, *Gloxinia*, *Heliconia*, *Hippeastrum*, *Maranta*, *Philodendron*, *Sansevieria* i *Saintpaulia*, a i paprika i patlidžan.

Početni simptomi ubušivanja prvih razvojnih stadijuma gusjenica u drvenastim ili zeljastim stabljikama biljaka su vrlo teško uočljivi. Kasnije, zeljasti biljni dijelovi kao npr. kod kaktusa bivaju potpuno izbušeni. Na drvenastim biljkama, *Dracena* i *Yucca* gusjenice žive i hrane se u mrtvim i živim dijelovima korteksa i srži, uslijed čega napadnuto tkivo omekša. Prisustvo gusjenica kasnijih razvojnih stadijuma na biljci moguće je utvrditi po karakterističnoj „piljevini“ koja se pojavljuje na mjestima ubušivanja, a sastoji se od ostataka ishrane i izmeta. Gusjenice unište ksilem, lišće vene, otpada i cijela biljka propada. Ovakvi se simptomi mogu zamijeniti s fiziološkim poremećajima ili sa zarazom patogenim gljivama.

Leptir *O. sacchari* (izvor:<https://alchetron.com/>)

Gusjenica *O. sacchari* (izvor:<https://gd.eppo.int/taxon>)

NEMATODE

4.1. *Ditylenchus dipsaci* - stabljikina nematoda

Ditylenchus dipsaci ili stabljikina nematoda napada više od 1200 biljnih vrsta. Živi i kao endoparazit nadzemnih dijelova biljaka (stabljika, listovi i cvijet) ali takođe napada lukovice, krtole i rizome. Može preživjeti duge periode bez vlage i hrane u zaraženom zemljištu i biljnim ostacima, a širi se i sjemenom. Raširena je u Europi, Aziji, Africi, Sjevernoj, Srednjoj i Južnoj Americi i Okeaniji.

Simptomi mogu varirati zavisno od biljke domaćina. Kod lukovica karakterističan znak napada *D. dipsaci* je deformacija lišća i lukovica popraćena nekrozama, stabljika i sama lukovica nabubre dok se lišće uvija i vene, zaražene lukovice često trunu u skladištu.

Simptomi i štete nematode *Ditylenchus dipsaci* na bijelom luku (<https://www.hapih.hr>)

KARANTINSKI ŠTETNI ORGANIZMI

Xylella fastidiosa

Xylella fastidiosa je jedna od najopasnijih polifagnih fitopatogenih bakterija koja ima vrlo širok krug biljaka domaćina. Bakterija se može prenijeti trgovinom zaraženim sadnim materijalom ili insektima vektorima. Biljka može biti zaražena i da ne ispoljava simptome. Do 2010. godine je bila prisutna samo u Sjevernoj Americi, od 2013. godine u Aziji, a danas i u Srednjoj i Južnoj Americi, kao i u Europi u Italiji, Španiji, Francuskoj i Portugaliji.

U Crnoj Gori nije potvrđeno prisustvo ove bakterije.

Bakterija je do sada zabilježena na preko 595 biljaka domaćina. U Evropi se najčešće nalazi na maslini, bademu, ali i brojnim ukrasnim i divljim vrstama – poligali/afričkoj mirti (*Polygala myrtifolia*), oleandru, ruzmarinu, lavandi, žuki/brnistri (*Spartium junceum*) i vestringiji (*Westringia fruticosa*).

Bakterija je prisutna u provodnom tkivu ksilema što kod zaražene biljke dovodi do začepljenja sprovodnih snopova i sprječavanja transporta vode što se ogleda u promjeni boje i otpadanju lišća. Na *Polygala myrtifolia* simptomi su sušenje grana, palež listova. Simptomi na oleandru su rubna nekroza lista i blijeđenje glavnog nerva. Simptomi na *Westringia* su hloroza i sušenje listova.

Potencijalni vektori bakterije su cikade - *Philaenus spumarius*, *Philaenus italosignus* i *Neophilaenus campestris*. Najčešći vektor *Philaenus spumarius* je polifagan insekat čije larve se na proljeće mogu pronaći na livadskim biljkama - korovima iz porodica Asteraceae, Fabaceae i Apiaceae. Odrasli se sele sa livadskih biljaka na drvenaste kulture.

Simptomi zaraze na poligali (izvor: <https://gd.eppo.int>)

Amauromyza (Nemorimyza) maculosa

Lisni miner porijeklom iz Južne Amerike, proširen u Južnoj, centralnoj i Sjevernoj Americi, a u EU prisutan samo na ostrvu Madeira (Portugalija), gdje je nađen 2016.god. Eventualno širenje zaraženim rezanim cvijećem, svježim lisnatim povrćem moglo bi imati za posljedicu štete na brojnim povrtarskim i cvjećarskim kulturama u zaštićenim prostorima i na otvorenom u toplijim zonama.

Zabilježen na biljkama iz 17 rodova porodice Asteraceae: *Dendranthema x grandiflorum* (hrizantema), *Gerbera jamesonii* (gerber), *Pericallis x hybrida* (cineraria), *Lactuca sativa* (salata), *Arctium lappa* (čičak), *Aster* spp. (zvezdan), *Chrysanthemum* spp. (hrizantema) i *Tagetes* spp. (kadifika).

Štete na biljkama uzrokuju larve miniranjem listova, rast je usporen, a jače oštećeni listovi otpadaju. „Mine“ su obično bijele boje s vlažnim crnim i suvim smeđim dijelovima

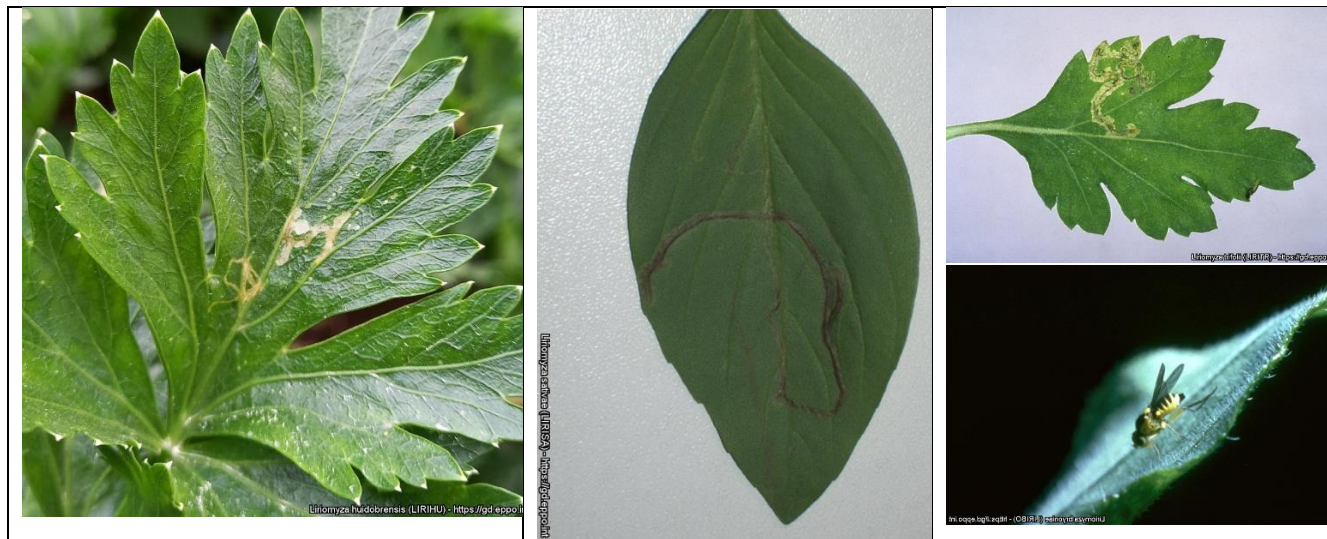

(<https://bugguide.net>)

Liriomyza sativae

Mineri lista iz roda *Liriomyza* su polifagne štetočine koje oštećuju mnoge vrste povrća i cvijeća. *L. sativae* nije prisutna u Evropi (zabilježena je u Turskoj), ali su u Evropi prisutne druge vrste iz roda *Liriomyza*: *L. huidobrensis*, *L. trifolii* i *L. bryoniae*.

Glavne štete izazivaju larve, hraneći se parenhimom lista ispod gornjeg epidermisa pri čemu nastaju simptomi – mine. U slučaju prisustva većeg broja mina list se suši, a može nastupiti sušenje cijele biljke u početnim fazama razvoja. Odstranjivanjem prvih napadnutih listova i uništavanjem djelova i ostataka napadnutih biljaka, može se spriječiti širenje napada. U staklenicima i plastenicima se mogu koristiti žute lepljive ploče koje privlače odrasle muve, za praćenje i smanjenje brojnosti. Hemijsko suzbijanje se primjenjuje u više navrata u periodu leta muve.

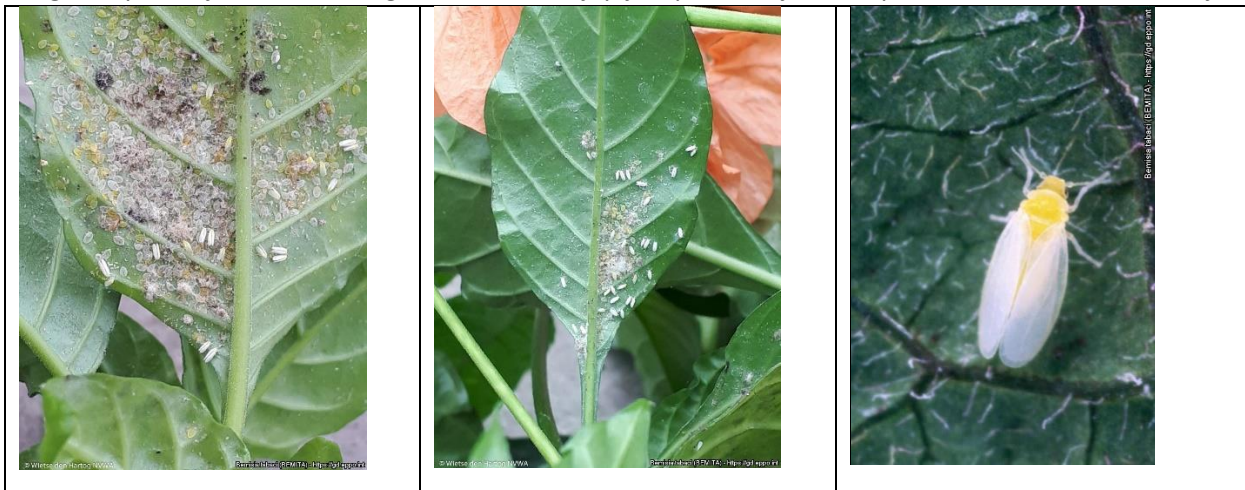

<https://gd.eppo.int>

Bemisia tabaci

Na lišću napadnutih biljaka se razvijaju hlorotične pjege, može se uočiti i medna rosa i gljive čađavice. Uvijanje lišća, žutilo, mozaik ili žutilo nerava mogu ukazivati na prisustvo virusa koje prenosi *B. tabaci*. Na naličju lišća mogu se uočiti razvojni stadijumi vaši, pa ga treba pažljivo pregledati. Kada se biljke protresu može se uočiti let imaga. Za praćenje *B. tabaci* mogu koristiti žute ljepljive ploče, koje treba postaviti 20-30 cm iznad bilja.

<https://gd.eppo.int>

Bactericera cockerelli (psilida krompira/psilida paradajza)

Napada brojne vrste gajenog bilja iz porodice *Solanaceae* (paradajz, papriku, patlidžan).

Nije prisutna u Evropi. Karakteristični simptomi na nadzemnim djelovima su usporen rast, hloroza i uvijanje listova, formiranje velikog broja sitnih plodova lošeg kvaliteta. Još veći značaj ima kao prenosilac bakterije „*Candidatus Liberibacter solanacearum*“.

<https://gd.eppo.int>

Spodoptera frugiperda

Sovica američkog porijekla, široko rasprostranjena na američkom i afričkom kontinentu, 2020. godine registrovana u Izraelu i Australiji. Nije prisutna u Europi, ali je presretana u pošiljkama uvoznog biljnog materijala. Vrsta *S. frugiperda* je polifagna i hrani se na brojnim povrtarskim vrstama iz porodica Brassicaceae, Cucurbitaceae i Solanaceae i brojnim ukrasnim biljnim vrstama uključujući hrizanteme, pelargonije i dr. Štete uzrokuju gusjenice svojom ishranom, izgrizaju listove i vrh biljke.

(http://entnemdept.ufl.edu/creatures/field/fall_armyworm.htm)

POSEBNI FITOSANITARNI USLOVI IZ LISTE IV.A.

U skladu sa Pravilnikom o načinu obavljanja pregleda, uslovima i načinu izdavanja biljnog pasoša ("Sl. list CG", br. 21/2021) pregledom se provjerava se da li je bilje, biljni proizvodi i objekti pod nadzorom ispunjavaju posebne fitosanitarne uslove iz Liste IV.A.

1. Mašine i vozila koji se upotrebljavaju za poljoprivredu ili šumarstvo	Mašine ili vozila: (a) se premještaju sa područja koje je slobodno od štetnog organizma <i>Ceratocystis platani</i> , kako su utvrdila nadležna tijela u skladu s relevantnim Međunarodnim standardima za fitosanitarne mjere, ili (b) su očišćeni prije premještanja iz zaraženog područja očišćeni i sa njih su uklonjeni zemlja i ostaci bilja.
2. Bilje za sadnju sa korijenjem, gajeno na otvorenome	Službena izjava da je za mjesto proizvodnje poznato da je slobodno od <i>Clavibacter sepedonicus</i> (Spieckermann and

	Kottho Nouioui et al. i <i>Synchytrium endobioticum</i> (Schilb.) Percival.
--	---

<p>14. Bilje sa korijenom, namjijenjeno sadnji, gajeno na otvorenom, <i>Allium porrum</i> L., <i>Asparagus officinalis</i> L., <i>Beta vulgaris</i> L., <i>Brassica</i> spp. i <i>Fragaria</i> L. i lukovice, krtole i rizomi, gajeno na otvorenom, <i>Allium ascalonicum</i> L., <i>Allium cepa</i> L., <i>Dahlia</i> spp., <i>Gladiolus</i> Tourn. ex L., <i>Hyacinthus</i> spp., <i>Iris</i> spp., <i>Lilium</i> spp., <i>Narcissus</i> L. i <i>Tulipa</i> L., osim bilja lukovica, krtola i rizoma koje se</p> <p>sade u skladu sa član 4 stav 7 tač. 1 i 3 Pravilnika o fitosanitarnim mjerama za otkrivanje, sprječavanje širenja i suzbijanje krompirovih cistolikih nematoda (Službeni list CG br. 43/10)</p>	<p>Moraju postojati dokazi da su odredbe propisa za borbu protiv <i>Globodera pallida</i> (Stone) Behrens i <i>Globodera rostochiensis</i> (Wollenweber) Behrens zadovoljene.</p>
<p>15. Bilje za sadnju iz familija <i>Cucurbitaceae</i> i <i>Solanaceae</i>, osim sjemena, porijeklom sa područja:</p> <p>(a) za koja nije poznato da se na njima pojavljuje štetni organizam <i>Bemisia tabaci</i> Genn. ili drugi vektori virusa kovrdžavosti lista paradajiza New Delhi (Tomato leaf curl New Delhi Virus)</p> <p>(b) za koja je poznato da se na njima pojavljuje štetni organizam <i>Bemisia tabaci</i> Genn. ili drugi vektori virusa kovrdžavosti lista paradajiza New Delhi (Tomato leaf curl New Delhi Virus)</p>	<p>Službena izjava u kojoj je navedeno sljedeće:</p> <p>(a) bilje potiče sa područja za koje je poznato da je slobodno od virusa kovrdžavosti lista paradajiza New Delhi ili</p> <p>(b) na bilju tokom cijelog vegetacionog ciklusa nisu uočeni simptomi zaraze virusa kovrdžavosti lista paradajiza New Delhi-</p> <p>Službena izjava u kojoj je navedeno sljedeće:</p> <p>(a) bilje potiče sa područja za koje je poznato da je slobodno od virusa kovrdžavosti lista paradajiza New Delhi, ili</p> <p>(b) na bilju tokom cijelog vegetacionog ciklusa nisu uočeni simptomi zaraze virusa kovrdžavosti lista paradajiza New Delhi, i</p> <p>- službenim inspekcijskim pregledima vršenim u odgovarajuće vrijeme za otkrivanje štetnog organizma <i>Bemisia tabaci</i> Genn. i drugih vektora virusa kovrdžavosti lista paradajiza New Delhi utvrđeno je da je proizvodna jedinica slobodna od tih štetnih organizama, ili</p>

		<p>-bilje je podvrgnuto odgovarajućem tretmanu, kako bi se osiguralo da je slobodno od <i>Bemisia tabaci</i> Genn i drugih vektora virusa kovrdžavosti lista paradajiza New Delh-</p>
16.	<p>Bilje za sadnju rodova <i>Juglans</i> L. i <i>Pterocarya</i> Kunth, osim sjemena</p>	<p>Službena izjava u kojoj je za bilje za sadnju navedeno sljedeće:</p> <p>(a) tokom cijelog životnog vijeka ili od njegovog unošenja, gajeno je na području slobodnom od štetnog organizma <i>Geosmithia morbida</i> Kolarík, Freeland, Utley & Tisserat i njegovog vektora <i>Pityophthorus juglandis</i> Blackman, koje je uspostavljeno od strane nacionalne službe za zaštitu bilja u skladu sa odgovarajućim Međunarodnim standardima za fitosanitarne mjere, ili</p> <p>(b) potiče sa mjesta proizvodnje, uključujući njegovu okolinu u krugu poluprečnika od najmanje 5 km, na kojem za vrijeme službenih inspekcijskih pregleda u periodu od dvije godine prije premještanja nisu uočeni simptomi zaraze štetnim organizmom <i>Geosmithia morbida</i> Kolarík, Freeland, Utley & Tisserat i njegovim vektorom <i>Pityophthorus juglandis</i> Blackman, kao ni prisusvot tog vektora, a bilje za sadnju vizuelno je pregledano prije premještanja i njime se rukovalo i pakuje se na način da se spriječi zaraza nakon napuštanja mjesta proizvodnje, ili</p> <p>(c) potiče iz proizvodne jedinice sa potpunom fizičkom izolacijom i neposredno prije premještanja vizuelno je pregledano i njime se rukovalo i pakuje se na način da se spriječi zaraza nakon napuštanja mjesta proizvodnje.</p>
17.	<p>Bilje za sadnju roda <i>Platanus</i> L., osim sjemena</p>	<p>Službena izjava u kojoj je navedeno sljedeće:</p> <p>(a) bilje potiče sa područja za koje je poznato da je slobodno od štetnog organizma <i>Ceratocystis platani</i> (J. M. Walter) Engelbr. & T. C. Harr., kako su utvrdila nadležni organi u skladu sa relevantnim Međunarodnim standardima za fitosanitarne mjere, ili</p> <p>(b) uzgajano je na mjestu proizvodnje za koje je utvrđeno da je slobodno od štetnog organizma <i>Ceratocystis platani</i> (J. M. Walter) Engelbr. & T. C. Harr. u skladu sa relevantnim Međunarodnim standardima za fitosanitarne mjere:</p> <ul style="list-style-type: none"> - koje je registrovano i pod nadzorom nadležnog organa za zaštitu bilja, i -na kojemu su, uključujući njegovu neposrednu okolinu, svake godine u odgovarajuće vrijeme za otkrivanje prisustva štetnog organizma <i>Ceratocystis platani</i> (J. M. Walter) Engelbr. & T. C.

		<p>Harr. vršeni službeni inspekcijski pregledi radi otkrivanja simptoma zaraze tim štetnim organizmom, i</p> <p>-tokom godine u odgovarajuće vrijeme radi otkrivanje prisustva štetnog organizma <i>Ceratocystis platani</i> (J. M. Walter) Engelbr. & T. C. Harr. reprezentativni uzorak bilja je laboratorijski testiran i tim testiranjem je utvrđeno da je slobodan od tog štetnog organizma.</p>
18.	<p>Bilje rodova <i>Citrus</i> L., <i>Choisya</i> Kunth, <i>Fortunella</i> Swingle, <i>Poncirus</i> Raf., i njihovi hibridi, i <i>Casimiroa</i> La Llave, <i>Clausena</i> Burm f., <i>Murraya</i> J. Koenig ex L., <i>Vepris</i> Comm., <i>Zanthoxylum</i> L., osim plodova i sjemena</p>	<p>Službena izjava u kojoj je za bilje za sadnju navedeno sljedeće:</p> <p>(a) potiče sa područja slobodnog od štetnog organizma <i>Trioza erythrae</i> Del Guercio, kako su utvrdili nadležni organi u skladu sa relevantnim Međunarodnim standardima za fitosanitarne mjere, ili</p> <p>(b) uzgajano na mjestu proizvodnje koje je pod nadzorom nadležnih organa u zemlji porijekla, i</p> <p>na kojem je bilje uzgajano tokom perioda od jedne godine u proizvodnoj jedinici koja je zaštićena od i unošenja insekta - štetnog organizma <i>Trioza erythrae</i> Del Guercio, i</p> <p>na kojem su tokom perioda od najmanje jedne godine prije premještanja u odgovarajuće vrijeme vršena dva službena inspekcijska pregleda i u jedinici nisu uočeni znakovi prisutnosti štetnog organizma <i>Trioza erythrae</i> Del Guercio, i</p> <p>prije premještanja biljem se rukovalo i pakuje se na način da se spriječi zaraza nakon napuštanja mjesta proizvodnje.</p>

Uslovi kvaliteta sadnog materijala ukrasnog bilja u skladu sa Pravilnikom o uslovima za proizvodnju i promet sadnog materijala ukrasnog bilja:

Rod ili vrsta Specifični štetni organizmi	Rod ili vrsta Specifični štetni organizmi
<p><i>Begonia x hiemalis</i> Fotsch</p>	<p>Insekti, grinje i nematode svih razvojnih stadijuma</p> <p>Aleurodidae, posebno <i>Bemisia tabaci</i></p> <p><i>Aphelenchoides</i> spp.</p> <p><i>Ditylenchus destructor</i></p> <p><i>Meloidogyne</i> spp.</p> <p><i>Myzus ornatus</i></p> <p><i>Otiorrhynchus sulcatus</i></p> <p><i>Sciara</i></p> <p>Thysanoptera, posebno <i>Frankliniella occidentalis</i></p> <p>Bakterije</p> <p><i>Erwinia chrysanthemi</i></p> <p><i>Rhodococcus fascians</i></p>

	<p><i>Xanthomonas campestris</i> pv. <i>begoniae</i></p> <p>Gljive pepelnica uzročnici truleži stabljike (<i>Phytophthora</i> spp., <i>Pythium</i> spp. i <i>Rhizoctonia</i> spp.)</p> <p>Virusi i virusima slični organizmi i posebno bolest kovrdžavosti lista Tospovirusi (Tomato spotted wilt virus, Impatiens necrotic spot virus)phelenchoides spp. Ditylenchus destructor Meloidogyne spp. Myzus ornatus Otiorrhynchus sulcatus Sciara Thysanoptera, posebno <i>Frankliniella occidentalis</i></p> <p>Bakterije <i>Erwinia chrysanthemi</i> <i>Rhodococcus fascians</i> <i>Xanthomonas campestris</i> pv. <i>begoniae</i></p> <p>Gljive pepelnica uzročnici truleži stabljike (<i>Phytophthora</i> spp., <i>Pythium</i> spp. i <i>Rhizoctonia</i> spp.)</p> <p>Virusi i virusima slični organizmi i posebno bolest kovrdžavosti lista Tospovirusi (Tomato spotted wilt virus, Impatiens necrotic spot virus)</p>
<p><i>DendranthemaxGrandiflorum</i> (Ramat) Kitam</p>	<p>Insekti, grinje i nematode svih razvojnih stadijuma</p> <p><i>Agromyzidae</i> <i>Aleurodidae</i>, posebno <i>Bemisia tabaci</i> <i>Aphelenchoides</i> spp. <i>Diarthronomia chrysanthemi</i> Lepidoptera, posebno <i>Cacoecimorpha pronubana</i>, <i>Epichoristodes acerbella</i> Thysanoptera, posebno <i>Frankliniella occidentalis</i></p> <p>Bakterije <i>Agrobacterium tumefaciens</i> <i>Erwinia chrysanthemi</i></p> <p>Gljive <i>Fusarium oxysporum</i> spp. <i>chrysanthemi</i> <i>Puccinia chrysanthemi</i> <i>Pythium</i> spp. <i>Rhizoctonia solani</i> <i>Verticillium</i> spp.</p>

	<p>Virusi i virusima slični organizmi, i posebno Chrysanthemum B mosaic virus Tomato aspermy cucumovirus</p>
<i>Dianthus caryophyllus</i> L. I hibridi	<p>Insekti, grinje i nematode svih razvojnih stadijuma Agromyzidae Aleurodidae, posebno <i>Bemisia tabaci</i> Thysanoptera, posebno <i>Frankliniella occidentalis</i> Lepidoptera, posebno <i>Cacoecimorpha pronubana</i>, <i>Epichoristodes acerbella</i> Gljive <i>Alternaria dianthi</i> <i>Alternaria dianthicola</i> <i>Fusarium oxisporum</i> f. spp. <i>dianthi</i> <i>Mycosphaerella dianthi</i> <i>Phytophthora nicotiana</i> spp. <i>parasitica</i> <i>Rhizoctonia solani</i> Trulež stabljike: <i>Fusarium</i> spp. i <i>Phytium</i> spp. <i>Uromyces dianthi</i></p>
<i>Euphorbia pulcherrima</i> (Wild ex Kletzch)	<p>Insekti, grinje i nematode svih razvojnih stadijuma Aleurodidae, posebno <i>Bemisia tabaci</i> Bakterije <i>Erwinia chrysanthemi</i> Gljive <i>Fusarium</i> spp. <i>Pythium ultimum</i> <i>Phytophthora</i> spp. <i>Rhizoctonia solani</i> <i>Thielaviopsis basicola</i> Virusi i virusima slični organizmi, i posebno Tospovirusi (Tomato spotted wilt virus, Impatiens necrotic spot virus)</p>
Gerbera L.	<p>Insekti, grinje i nematode svih razvojnih stadijuma Agromyzidae Aleurodidae, posebno <i>Bemisia tabaci</i> <i>Aphelenchoides</i> spp. Lepidoptera Meloïdogyne Thysanoptera, posebno <i>Frankliniella occidentalis</i> Gljive <i>Fusarium</i> spp. <i>Phytophthora cryptogea</i> pepelnica <i>Rhizoctonia solani</i> <i>Verticillium</i> spp. Virusi i virusima slični organizmi, i posebno</p>

	Tospovirusi (Tomato spotted wilt virus, Impatiens necrotic spot virus)
Gladiolus L.	<p>Insekti, grinje i nematode svih razvojnih stadijuma <i>Ditylenchus dipsaci</i> <i>Thysanoptera</i>, posebno <i>Frankliniella occidentalis</i></p> <p>Bakterije <i>Pseudomonas marginata</i> <i>Rhodococcus fascians</i></p> <p>Gljive <i>Botrytis gladiolorum</i> <i>Curvularia trifolii</i> <i>Fusarium oxysporum</i> spp. <i>gladioli</i> <i>Penicillium gladioli</i> <i>Sclerotinia</i> spp. <i>Septoria gladioli</i> <i>Urocystis gladiolicola</i> <i>Uromyces transversalis</i></p> <p>Virusi i virusima slični organizmi, i posebno Aster yellow mycoplasm Corky pit agent Cucumber mosaic virus Gladiolus ringspot virus (syn. Narcissus latent virus)</p>
Lilium L.	<p>Insekti, grinje i nematode svih razvojnih stadijuma <i>Aphelenchoides</i> spp. <i>Rhizoglyphus</i> spp. <i>Pratylenchus penetrans</i> <i>Rotylenchus robustus</i> <i>Thysanoptera</i>, posebno <i>Frankliniella occidentalis</i></p> <p>Bakterije <i>Erwinia carotovora</i> subsp. <i>carotovora</i> <i>Rhodococcus fascians</i></p> <p>Gljive <i>Cylindrocarpon destructans</i> <i>Fusarium oxysporum</i> f. sp. <i>lilii</i> <i>Pythium</i> spp. <i>Rhizoctonia</i> spp. <i>Rhizopus</i> spp. <i>Sclerotium</i> spp.</p> <p>Virusi i virusima slični organizmi, i posebno Cucumber mosaic virus Lily symptomless virus Lily virus x Tobacco rattle virus Tulipbreaking virus</p> <p>Ostali štetni organizmi:</p>

	<i>Cyperus esculentus</i>
Narcissus L.	<p>Insekti, grinje i nematode svih razvojnih stadijuma <i>Aphelenchoides subtenuis</i> <i>Dityle</i> Insekti, grinje i nematode svih razvojnih stadijuma <i>Aphelenchoides subtenuis</i> <i>Ditylenchus destructor</i> <i>Eumerus</i> spp. <i>Merodon equestris</i> <i>Pratylenchus penetrans</i> <i>Rhizoglyphidae</i> <i>Tarsonemidaenchus destructor</i> <i>Eumerus</i> spp. <i>Merodon equestris</i> <i>Pratylenchus penetrans</i> <i>Rhizoglyphidae</i> <i>Tarsonemidae</i></p> <p>Gljive <i>Fusarium oxysporum</i> f. sp. <i>narcissi</i> <i>Sclerotinia</i> spp. <i>Sclerotium bulborum</i></p> <p>Virusi i virusima slični organizmi, i posebno Tobacco rattle virus Narcissus white streak agent Narcissus yellow stripe virus</p> <p>Ostali štetni organizmi: <i>Cyperus esculentus</i></p>
Pelargonium L.	<p>Insekti, grinje i nematode svih razvojnih stadijuma Aleurodidae, posebno <i>Bemisia tabaci</i> Lepidoptera Thysanoptera, posebno <i>Frankliniella occidentalis</i></p> <p>Bakterije <i>Rhodococcus fascians</i> <i>Xanthomonas campestris</i> pv. <i>pelargonii</i></p> <p>Gljive <i>Puccinia pelargonii zonalis</i> truleži stabljike (<i>Botrytis</i> spp., <i>Pythium</i> spp.) <i>Verticillium</i> spp.</p> <p>Virusi i virusima slični organizmi, i posebno Pelargonium flower break carmovirus Pelargonium leaf curl tombusvirus Pelargonium line pattern virus Tospovirusi (Tomato spotted wilt virus, Impatiens necrotic spot virus)</p>
Rosa	Insekti, grinje i nematode svih razvojnih stadijuma

	<p>Lepidoptera, posebno <i>Epichoristodes acerbella</i>, <i>Cacoecimorpha pronubana</i> Meloidogyne spp. Pratylenchus spp. <i>Tetranychus urticae</i></p> <p>Bakterije <i>Agrobacterium tumefaciens</i></p> <p>Gljive <i>Chondrostereum purpureum</i> Coniothyrium spp. <i>Diplocarpon rosae</i> <i>Peronospora sparsa</i> Phragmidium spp. <i>Rosellinia necatrix</i> <i>Sphaeroteca pannosa</i> Verticillium spp.</p> <p>Virusi i virusima slični organizmi, i posebno Apple mosaic virus Arabis mosaic nepovirus Prunus necrotic ringspot virus</p>
--	--

Tehničke smjernice se donose u cilju edukacije proizvođača rasada cvijeća za sticanje znanja neophodnog za postupak dobijanja ovlaštenja za izdavanje biljnih pasoša i kao informativni materijal za rad fitosanitarnih inspektora.

Obrađivači:

Odsjek za zdravstvenu zaštitu bilja:

Tamara Popović, načelnica

Gordana Fuštić, savjetnica

Maja Petrović, savjetnik

Zorka Prljević, pomoćnik direktora

Broj:

Datum:

Vladimir Đaković
DIREKTOR

Obrazac 1

EVIDENCIJA O BILJU, BILJNIM PROIZVODIMA I OBJEKTIMA POD NADZOROM

PODACI O DRŽAOCU BILJA:

Naziv držaoca bilja:	
Sjedište:	
Adresa:	Telefon:
Jedinstveni registarski broj (FITO-broj):	
Ime i prezime odgovornog lica za zdravstvenu zaštitu bilja:	

PODACI O PROIZVODNJI U _____ godini:

Datum podnošenja prijave godišnje proizvodnje bilja	
Vrsta bilja	
Broj katastarske parcele	
Površina	
Količina proizvodnje	
Polazni reproduktivni materijal (naziv, kategorija, sorta, hibrid)	

Porijeklo polaznog reproduktivnog materijala	
Vrijeme sjetve, sadnje, kalemljenja, berbe, otkupa	
Predusjev	
Datum zdravstvenog pregleda	
Utvrđeno prisustvo štetnih organizama (vizuelno)	
Utvrđeno prisustvo štetnih organizama (laboratorijski)	
Preduzete fitosanitarne mjere	
Vrijeme, način i sredstvo suzbijanja štetnih organizama	U skladu sa Zakonom o sredstvima za zaštitu bilja Obrazac 4.
Namjena: - prodaja profesionalnim proizvođačima - za lične potrebe - prodaja neprofesionalnim proizvođačima - otkup ili skladištenje	

Potpis odgovornog lica za zdravstvenu zaštitu bilja _____

Potpis držaoca bilja/odgovornog lica u pravnom licu _____

Obrazac 2

PRIJAVA GODIŠNJE PROIZVODNJE

Naziv i sjedište odnosno ime i adresa držaoca bilja:

Jedinstveni registarski broj (FITO-broj): _____

Godina za koju se podnosi prijava: _____

Telefon (fiksni/mobilni): _____

Kooperant:

DA

NE

Ime i prezime ili naziv držaoca bilja u kooperaciji:

Ime i prezime odgovornog lica za zdravstvenu zaštitu bilja:

**Sadni materijal jednogodišnjeg ili dvogodišnjeg ukrasnog bilja i povrća (rasad, lukovice, krtole),
hmelja i saksijaskog bilja**

Vrsta sadnog materijala	Biljna vrsta	Sorta hibrid	Podloga	Datum zasnivanja proizvodnje	Količina prijavljene proizvodnje(kg/kom)	Katastarska opština	Broj katastarske parcele	Površina m ²

Datum: _____

Potpis odgovornog lica za zdravstvenu zaštitu
bilja

Potpis držaoca bilja/odgovornog lica u pravnom
licu

M.P.

Naziv i sjedište dobavljača: _____

PRIJAVA

za vršenje stručne kontrole nad proizvodnjom sadnog materijala ukrasnog bilja

1. PODACI O DOBAVLJAČU

- 1) Naziv/ prezime registrovanog dobavljača: _____
- 2) Sjedište i adresa: _____
- 3) Odgovorno lice dobavljača: _____
- 4) Broj rješenja o upisu u registar dobavljača: _____
- 5) Naziv/ Ime i prezime i JMB fizičkog lica koje ima ugovor o saradnji sa dobavljačem: _____
- 6) Broj iz evidencije za kooperante: _____
- 7) Telefon/Fax/E-mail: _____

2. PODACI O PROIZVODNJI SADNOG MATERIJALA UKRASNOG BILJA

- 1) Sorta/hibrid: _____
- 2) Predusjev: _____
- 3) Porijeklo upotrijebljenog sjemena ili vegetativnih djelova: _____
- 4) Broj i datum deklaracije o kvalitetu upotrijebljenog sjemena (gdje je primjenjivo): _____
- 5) Naziv i sjedište izdavaoca deklaracije: _____
- 6) Površina (m²)
): _____
- 7) Kategorija posijanog sjemena (gdje je primjenjivo): _____
- 8) Planirana količina vegetativnih djelova za umnožavanje i rasada ukrasnog bilja na kraju proizvodnog procesa:

- 9) Naziv mjesta proizvodnje, katastarski broj i opština: _____
- 10) Datum zasnivanja proizvodnje: _____

Datum podnošenja prijave:

Podnosilac prijave:

Obrazac 4

Evidencija o upotrebi sredstava za zaštitu bilja										
Ime i prezime i broj legitimacije korisnika sredstva za zaštitu bilja:										
Površina (m ²), lokacija (katastarska parcela/GPS koordinate) i lokalni naziv parcele:										
Godina:										
Biljna vrsta:										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Redni broj tretiranja	Datum tretiranja	Vrijeme (čas) tretiranja	Opisati fazu razvoja biljne vrsta ¹	Štetni organizam (bolesti, štetočine, korovi)	Trgovačko ime pesticida	Upotrebljena količina preparata (u litrima, mililitrima, kilogramima, gramima)	Upotrebljena količina radnog rastvora (u litrima)	Karenca u danima	Datum berbe	Napomena
1										
2										
3										
4										
5										

¹ Primjeri faza razvoja: nicanje, razvoj listova, cvjetanje, formiranje ploda i slično